

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Brusselse Steenweg 59

(Aalst, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2022B153
Februari 2022

NOTA

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET VOORONDERZOEK MET
INGREEP IN DE BODEM

Voorafgaand:

- Verslag van resultaten bureauonderzoek (2019L66)
- Programma van maatregelen (2019L66)
- Landschappelijk booronderzoek (2022A431)
- Melding prospectie met ingreep in de bodem (2022B153)

Colofon

Ruben Willaert nv
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Elenora Vanbrabant, Bart Bot

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert nv, Sint-Michiels-Brugge, 2022

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert nv.

Ruben Willaert nv aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Administratieve gegevens	8
2	Aanleiding	10
3	Synthese van het bureauonderzoek 2019L66	10
3.1	Situering	10
3.2	Geplande werken	12
3.3	Historische en archeologische situering	13
3.3.1	Historische context	13
3.3.2	Historisch kaartmateriaal	18
3.3.3	Overzicht van de gekende archeologische waarden	18
4	Beschrijving van de onderzoeksopdracht	29
5	Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek (2022A431)	32
5.1	Administratieve gegevens	32
5.2	Onderzoeksopdracht	33
5.2.1	Doelstelling	33
5.2.2	Onderzoeksvragen	33
5.3	Randvoorwaarden	33
5.4	Werkwijze en strategie	33
5.4.1	Landschappelijke situatie	33
5.4.2	Methode	35
5.4.3	Uitvoering	36
5.5	Observaties	36
5.5.1	Terreinfooto's	36
5.5.2	Lithologie, lithostratigrafie en bodem	37
5.5.2.1	Boringen BP1-BP5	37
5.5.3	Structuren	39
5.5.4	Planten en hout	39
5.5.5	Dierlijke resten	39
5.5.6	Sporenfossielen	39
5.5.7	Antropogene invloeden	39
5.6	Synthese en interpretatie	40
5.6.1	Aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied	40
5.6.2	Postdepositionele processen	40
5.7	Archeologische verwachtingen	40
5.7.1	Diepte, aard en ouderdom	40
5.7.2	Aspecten van conservering	40
5.7.3	Impact van geplande werken	40
5.8	Assessment	41
5.9	Bijlagen	41
5.9.1	Boorlijst	41
5.9.2	Visualisatie van de boorprofielen	43

6	Werkwijze en strategie	44
6.1	Motivering onderzoeksstrategie	44
6.2	Organisatie van het onderzoek	46
6.3	Advies specialisten en wetenschappelijke advisering.....	46
6.4	Selectie bronnen.....	46
7	Resultaten van het proefsleuvenonderzoek.....	47
7.1	Overzicht van de proefsleuven	47
7.2	Aardkundige opbouw/stratigrafie	50
7.2.1	Sleuf 1	51
7.2.2	Sleuf 3	53
7.3	Assesment sporen	55
7.4	Assesment vondsten.....	55
7.5	Assesment stalen.....	56
7.6	Assesment conservatie.....	56
7.7	Datering en interpretatie	56
7.8	Beantwoording van de onderzoeksvragen	57
8	Samenvatting.....	60
9	Bibliografie	61
10	Bijlagen	62
10.1	Plannenlijst	62
10.2	Sporenlijst	63
10.3	Fotolijst.....	63

FIGURENLIJST

Figuur 1 Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	9
Figuur 2 Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	9
Figuur 3 Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2018 (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	11
Figuur 4 Projectgebied weergegeven op het digitaal hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	11
Figuur 5 Het projectgebied geprojecteerd op de Quartair geologische kaart (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	12
Figuur 6 Synthese geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart.....	13
Figuur 7 Topografie van Aalst en omgeving op basis van het Digitaal Hoogtemodel (DHM). De zwarte driehoek situeert de oudste woonkern van Aalst op een steilrand van de Dendervallei. De stippellijn geeft de afbakening van de hoger gelegen leemrug met de koutergronden aan. Het plangebied is aangeduid met een gele ster. (De Groote 2013, 6) (Bron: AGIV en Onroerend Erfgoed).	14
Figuur 8 Kaart op basis van het 16de-eeuwse Stadsplan van Van Deventer met lokalisatie van de vroegmiddeleeuwse sites: 1. Het Zelhof, 2. De Sint-Martinuskerk, 3. De Sint-Ursmaruskapel, 5. Het Sint-Jozefscollege, 6. De Hopmarkt, 7. Het traject van de handelweg Brugge-Keulen. Verder: de Dender en de Siesegembeek (blauw), het alluviale gebied (groen) en de hoger gelegen leemgronden (beige). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern. (De Groote 2013, 9).....	16
Figuur 9 Lokalisatie van de volmiddeleeuwse sites. Plan op basis van het 16de-eeuwse stadsplan van Van Deventer met de castrale motte (1), het Zelhof (2), de eerste stadsomwalling (3), de opgevolde winterbedding van de Dender (4), de tweede stadsomwalling (5) en de Grote Markt (6). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern. (De Groote 2013,19).....	16
Figuur 10 Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).....	19
Figuur 11 Projectie van de boorpunten van het LBO op de Bodemkaart (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	34
Figuur 12 Projectie van de boorpunten van het LBO op de GRB-Basiskaart (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	35

Figuur 13 Omgevingsfoto's ter hoogte van BP1, genomen in westelijke (linksboven), oostelijke (rechtsboven) en zuidelijke richting (linksonder) (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	36
Figuur 14 Omgevingsfoto's ter hoogte van BP3, genomen in westelijke (linksboven), oostelijke (rechtsboven) en noordelijke richting (linksonder) (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	37
Figuur 15 Overzichtsfoto van boring BP1, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	38
Figuur 16 Overzichtsfoto van boring BP2, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	38
Figuur 17 Overzichtsfoto van boring BP3, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	38
Figuur 18 Overzichtsfoto van boring BP4, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	39
Figuur 19 Overzichtsfoto van boring BP5, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)	39
Figuur 20 Proefsleuvenplan uit het programma van maatregelen van de bureaustudie (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).	44
Figuur 21 Proefsleuvenplan weergegeven op de GRB-basiskaart.....	45
Figuur 22 Proefsleuvenplan weergegeven op de meest recente, middenschale orthofoto, winteropnames	45
Figuur 23 Zicht op de werfweg, centraal in het projectgebied	46
Figuur 24 Sleuvenplan met aanduiding van de vlak- (rood) en maaiveldhoogtes (groen), weergegeven op het DHMV	47
Figuur 25 Overzichtsfoto proefsleuf 1, vlak 1	47
Figuur 26 Overzichtsfoto proefsleuf 2, vlak 1	48
Figuur 27 Overzichtsfoto proefsleuf 3, vlak 1	49
Figuur 28 Overzichtsfoto proefsleuf 4, vlak 1	50
Figuur 29 Sleuvenplan met aanduiding van de profielen, weergegeven op de GRB-basiskaart	51
Figuur 30 Profiel 1	52
Figuur 31 Gedigitaliseerde tekening profiel 1	52
Figuur 32 Profiel 2	53
Figuur 33 Gedigitaliseerde tekening profiel 2	53

Figuur 34 Profiel 3.....	54
Figuur 35 Gedigitaliseerde tekening profiel 3	54
Figuur 36 Thematische kaart weergegeven op de GRB-basiskaart.....	55
Figuur 37 Thematische kaart weergegeven op de meest recente, middenschalige orthofoto ..	55
Figuur 38 Thematische kaart weergegeven op de Ferraris-kaart.....	56
Figuur 39 Thematische kaart weergegeven op de Atlas der Buurtwegen	57
Figuur 40 Thematische kaart weergegeven op de Popp-kaart.....	57

TABELLENLIJST

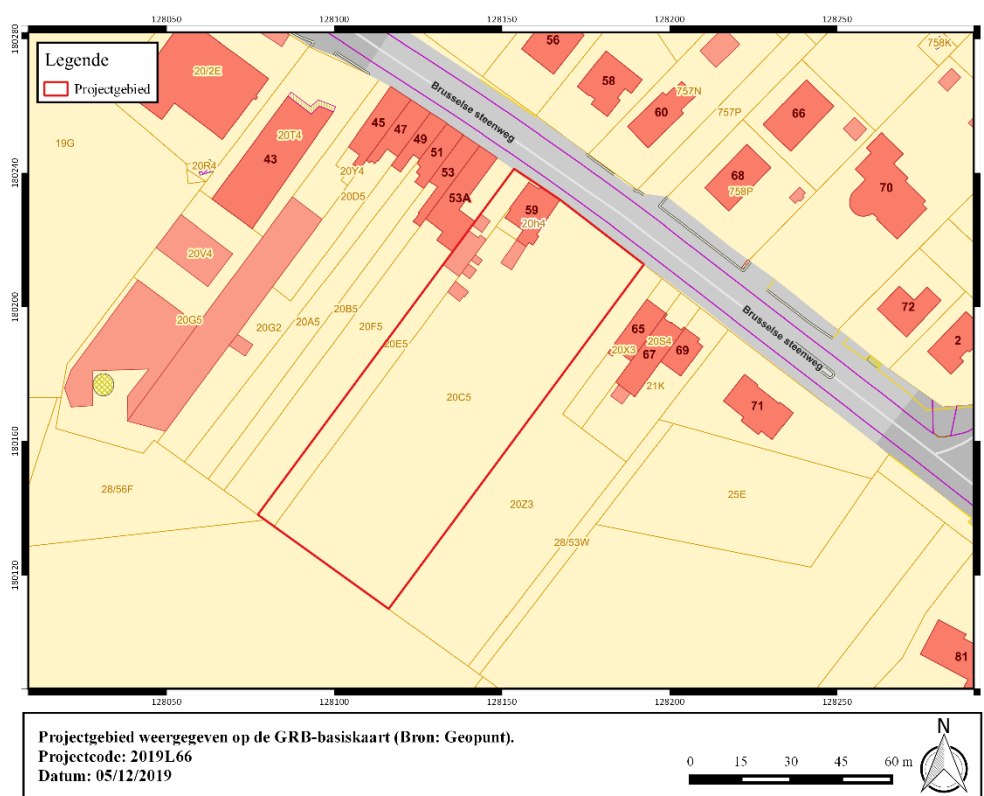
Tabel 1. Administratieve gegevens. De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	8
Tabel 2 Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	32
Tabel 3 Locaties en aangeboorde dieptes van de uitgevoerde boringen.	35

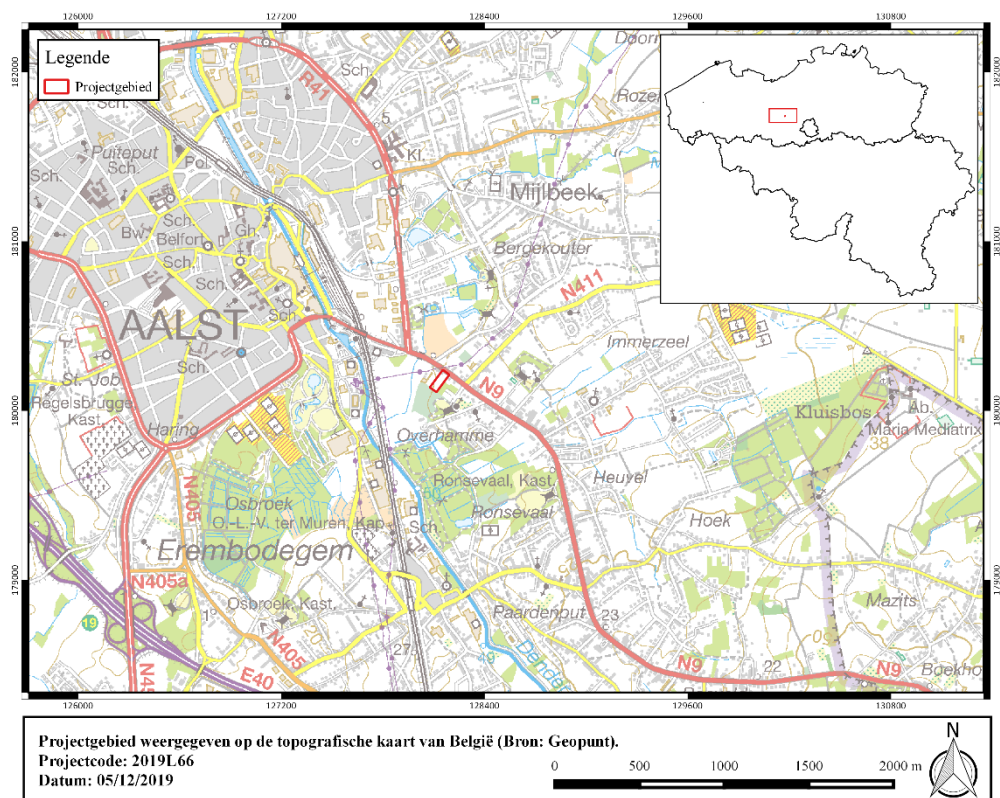
1 Administratieve gegevens

Tabel 1. Administratieve gegevens. De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Aalst
	Deelgemeente	/
	Postcode	9300
	Adres	Brusselse Steenweg 59 9300 Aalst
	Toponiem	Brusselse Steenweg 59
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 128077$ $Y_{\min} = 180110$ $X_{\max} = 128192$ $Y_{\max} = 180241$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Aalst, Afdeling 4, Sectie G, nr's 20c5, 20e5, 20h4 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Elenora Vanbrabant (archeoloog-RTS'er)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1 Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

Figuur 2 Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

2 Aanleiding

Deze ‘nota verslag van het proefsleuvenonderzoek’ wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande vergunningsaanvraag. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6178 m²; de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 2000 m². Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als woongebied, deels in een zone bestemd als parkgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat er een landschappelijk bodemonderzoek en een proefonderzoek met ingreep in de bodem diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit proefonderzoek beschreven.

3 Synthese van het bureauonderzoek 2019L66

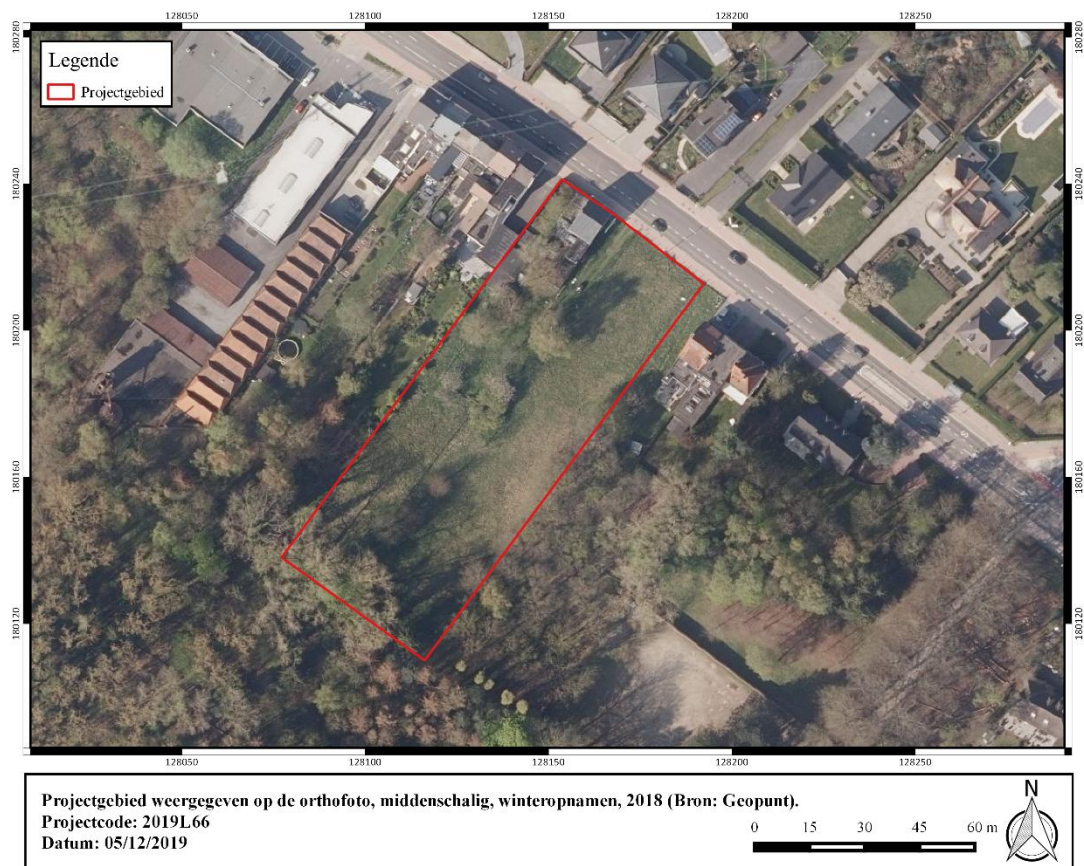
3.1 Situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Aalst, in de provincie Oost-Vlaanderen. Aalst is een van de belangrijkste industriële en commerciële centra van Oost-Vlaanderen.

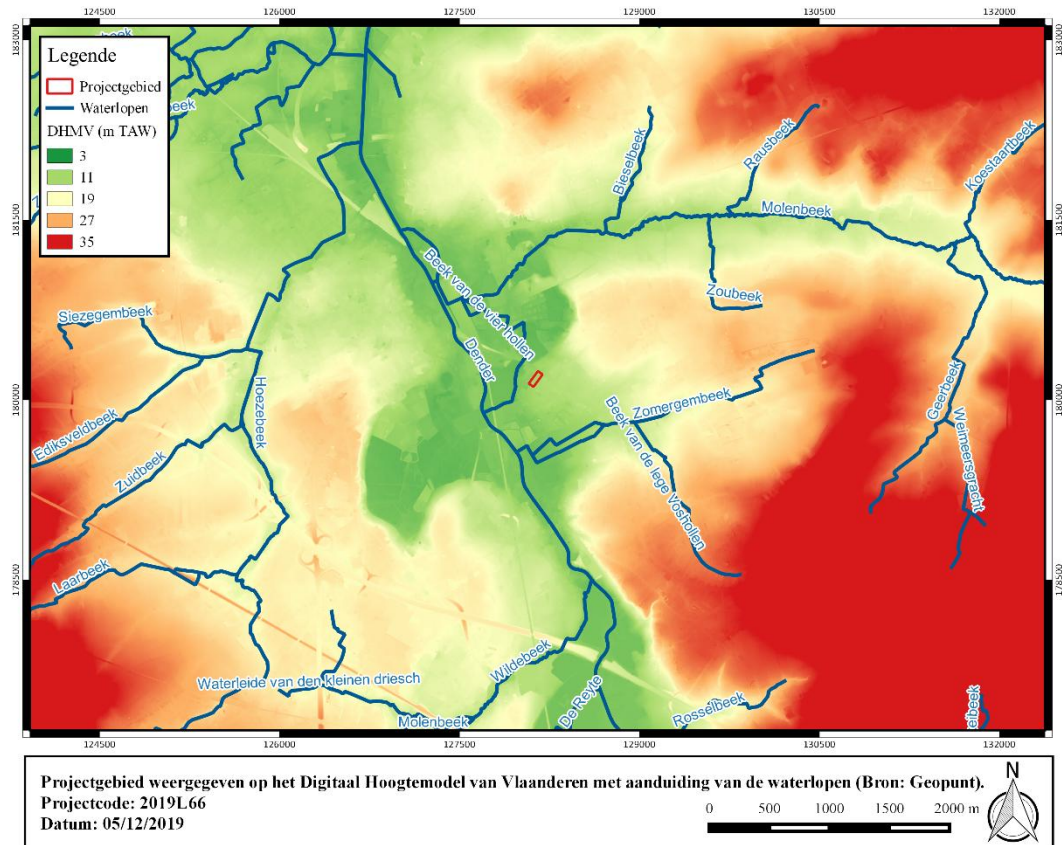
Het plangebied situeert zich aan de Brusselse Steenweg, ter hoogte van huisnummer 59, en op zo’n 1,5 km ten zuidoosten van de huidige stadskern van Aalst. Op zo’n 360 m ten westen van het plangebied stroomt de Dender. Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden. Aalst situeert zich op de overgang van de zandstreek in de Vlaamse Vallei in het noorden en de zandleemstreek in het zuiden. Binnen de grenzen van het onderzoeksterrein schommelen de TAW waarden tussen 10,5 en 11,3 m TAW. Het plangebied helt licht af in (noord)westelijke richting. Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen in het Denderbekken met deelbekken Midden-Dender. Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Het projectgebied is tevens gelegen in het Quartair **Type 3a**. Het bestaat uit een basis van fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holocene. Binnen deze afzetting kunnen mogelijk hellingsafzettingen van het Quartair voorkomen. Lokaal kan deze eolische afzetting afwezig zijn. De top bestaat uit een fluviatiele afzetting (organochemisch en primair inclusief) van het Holocene en mogelijk Tardiglaciaal.

¹ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/12889>

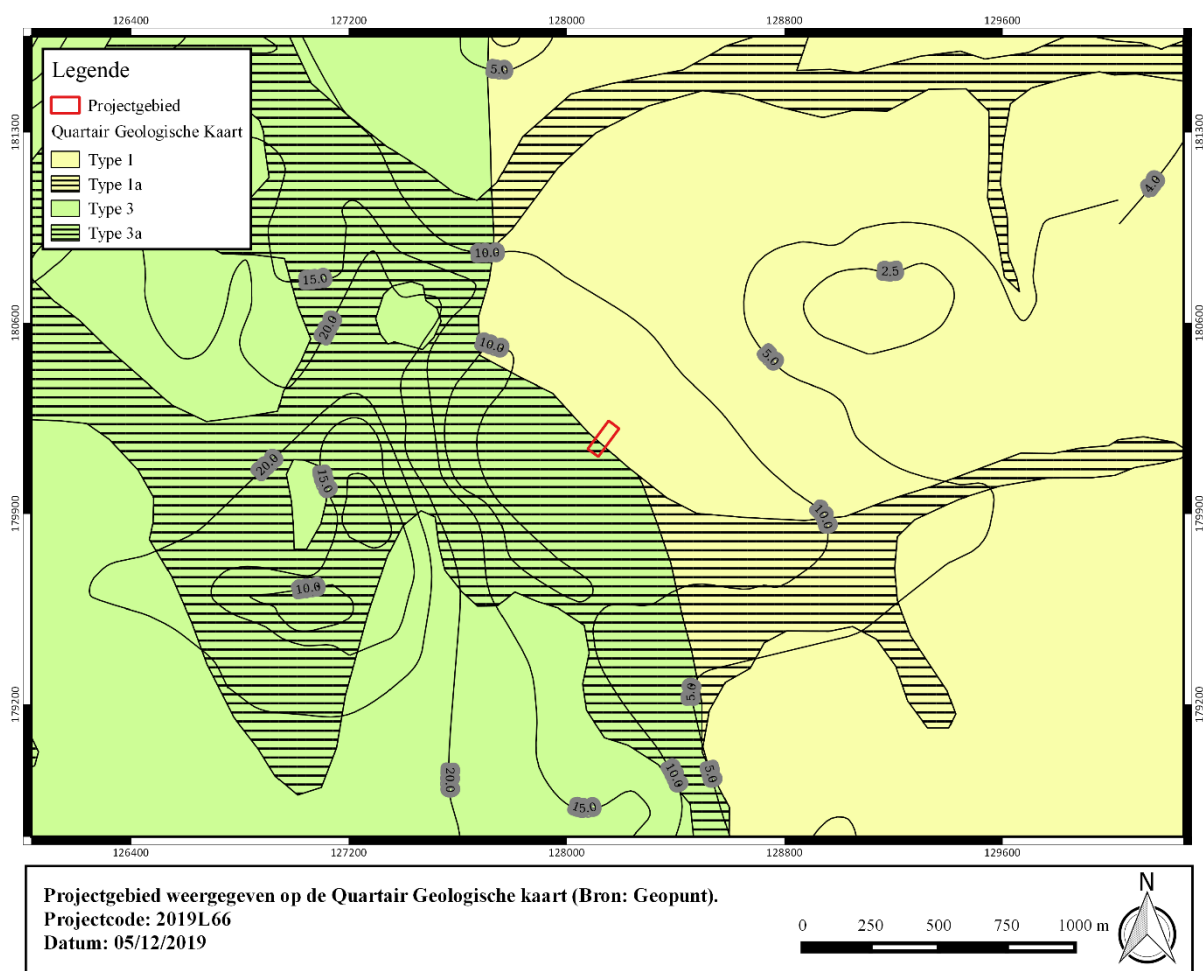

Figuur 3 Het projectgebied geprojecteerd op de orthofoto uit 2018 (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

Figuur 4 Projectgebied weergegeven op het digitaal hoogtemodel met aanduiding van de waterlopen (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

Figuur 5 Het projectgebied geprojecteerd op de Quartair geologische kaart (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

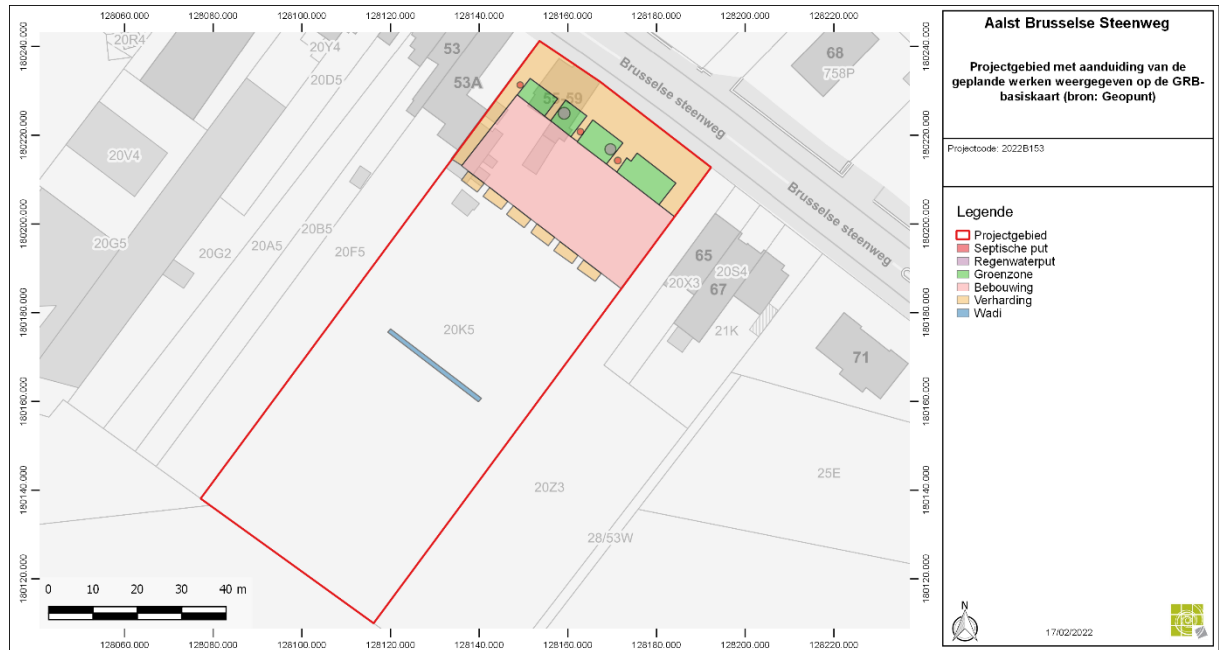
3.2 Geplande werken

De opdrachtgever plant de bouw van een halfopen meergezinswoning, bestaande uit een ruim aantal appartementen, met ondergrondse parkeervoorzieningen. Om dit te kunnen realiseren dient de bestaande bebouwing gesloopt te worden.

Over een oppervlakte van ongeveer 913 m² wordt bebouwing gepland. Het appartementsgebouw bestaat uit 5 verdiepingen, inclusief ondergrondse parking. De contour van de ondergrondse parkeergelegenheid valt samen met de contour van de nieuwbouw. In functie van de aanleg van de parkeergelegenheid zal een bodemingreep nodig zijn tot max. ca. 3,65 m-mv, incl funderingsplaat. Deze ondergrondse ruimte zal plaats bieden aan 25 auto's, een fietsenstalling en een afvalberging. De parking kan bereikt worden via een inrit in het oosten, een lift en een trap.

Over een zone van ongeveer 616 m² zal verharding aangelegd worden in de vorm van terrassen en wegenis. Hiertoe wordt een uitgraving van ca. 0,50 m-mv gerekend. De terrassen zullen niet waterdoorlatend zijn, de private doorgang naar de tuinzone in het westen bestaat uit grasdallen en de verharding in het noorden uit waterdoorlatende klinkers. Daarnaast zijn er twee regenwaterputten van telkens 10.000 liter, en drie septische putten voorzien. De putten worden aangelegd tot een diepte van ca. 1,5 – 2 m-mv, aan de noordzijde van de nieuwbouw.

Centraal binnen het plangebied zal een wadi van ca. 25 m² aangelegd worden. De verwachte diepte van de uitgraving bedraagt ongeveer 0,45 m-mv. Deze wadi is te verwerken in het tuinontwerp. Het overige gedeelte zal ingenomen worden door een groenzone. Hiervoor zullen tevens inheemse planten gebruikt worden. De maximale bodemingreep ter hoogte van de tuinzone zal 40 cm-mv bedragen.

Figuur 6 Synthese geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart

3.3 Historische en archeologische situering

3.3.1 Historische context

Begin 2000 leidde de combinatie van de historische en topografische studies met de archeologische studies tot een nieuwe synthese over de stadswording van Aalst. Deze synthese werd in 2013 gepubliceerd door K. De Groote in het tijdschrift Monumenten, landschappen en archeologie.² Hieronder volgt een bondige samenvatting.

A. Prestedelijk landschap³

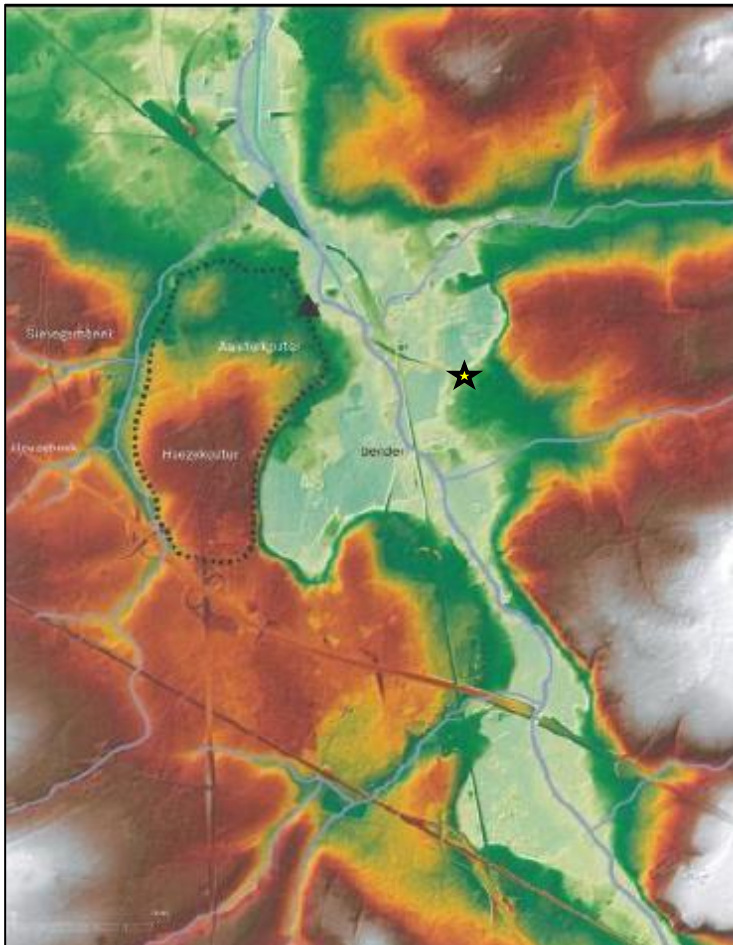
De kern van Aalst (Figuur 7, zwarte driehoek) situeert zich topografisch op de linkeroever van de Dender, op de overgang van de leem- en de zandleemstreek. De middeleeuwse stad is ontstaan op de plaats waar een noordoostelijke uitloper van een leemrug een steilrand vormt met het alluviaal gebied van de Dender. Het archeologisch onderzoek van de Oude Vismarkt en het Oud-Hospitaal hebben aangetoond dat de winterbedding van de Dender tot aan de oostelijke steilrand van de leemrug kwam. Het hoogteverschil tussen de alluviale rand en het hoogste punt van de leemrug, ter hoogte van de Grote Markt, bedraagt 6m. Het zuidelijke deel van deze uitzonderlijk grote leemrug (ca. 130ha) wordt gevormd door de Hoezekouter, gekenmerkt door natuurlijke, goed gedraineerde leemgronden (Figuur 7). Aan noordelijke zijde wordt deze kouter afgesneden door de scherp ingesneden vallei van de Siesegembeek.

² DE GROOTE 2013, 4-32.

³ DE GROOTE 2013, 6-7.

Het noordoostelijke deel van de rug bestond waarschijnlijk uit de Aalsterkouter (Figuur 7, Figuur 8).

Figuur 7 Topografie van Aalst en omgeving op basis van het Digitaal Hoogtemodel (DHM). De zwarte driehoek situeert de oudste woonkern van Aalst op een steilrand van de Dendervallei. De stippellijn geeft de afbakening van de hoger gelegen leemrug met de koutergronden aan. Het plangebied is aangeduid met een gele ster. (De Groote 2013, 6) (Bron: AGIV en Onroerend Erfgoed).

De hooggelegen, goed gedraineerde vruchtbare leemgronden en scherp ingesneden beekvalleien hadden ongetwijfeld reeds in de prehistorie een grote aantrekkingskracht. Het onderzoek van de voorbije decennia heeft aangetoond dat de vruchtbare leemgronden rondom de oudste bewoningskern reeds in het laat- neolithicum en de bronstijd intensief geëxploiteerd werden als akkerland⁴. Ook in de binnenstad van Aalst kwamen verschillende vondsten aan het licht die wijzen in de richting van prestedelijke bewoning. Onder andere kan verwezen worden naar de site van de Oude Vismarkt waar aan de oever van de Dender, aan de voet van de steile oostelijke helling van de leemrug, een tot 90cm dik colluviumpakket aangetroffen werd⁵. Dit pakket ontstond t.g.v. intensieve ontbossing en ontginning en dekte een oude prehistorische bodem af. Het handgevormd aardewerk dat uit dit pakket gerecupereerd kon worden, wordt algemeen gedateerd in de metaaltijden. De aanwezigheid van prehistorisch en Romeins schervenmateriaal onder de oudste stadswal op de site Sint-Jozefskollege kan tevens als voorbeeld van prestedelijke bewoning aangehaald worden⁶. Verder beperken de sporen uit deze periode zich tot enkele grachtsegmenten, kuilen en een geïsoleerd graf⁷.

⁴ DE GROOTE 2013, 7; DE GROOTE 1988, 26, SERGANT 2004, 45-46.

⁵ DE GROOTE 2000, 237.

⁶ DE GROOTE & MOENS 1995, 138-141. DE GROOTE E.A. 2010.

⁷ DE GROOTE 2013, 9.

B. Bewoningskern uit de vroege middeleeuwen (5de-9de eeuw)⁸

In 1107 wordt melding gemaakt van *Alste* dat een Germaanse oorsprong kent als *alhusta* wat ‘heidens heiligdom’ zou betekenen. Aalst wordt echter voor het eerst vermeld in de eigendomslijsten van de abdij van Lobbes; deze teksten dateren uit 868-869. Onder de domeinen die de abdij in bezit heeft, wordt o.a. de *villa Alost* vermeld: een tweeledig uitgebaat domein, met enerzijds het vronnhof en anderzijds de *mansi*⁹. Op basis van een 13de-eeuws toponiem kan deze Karolingische *curtis* gelokaliseerd worden op de linkeroever van de Dender, meer bepaald ter hoogte van het Zelhof (Figuur 7). Het oude stratenpatroon, dat oorspronkelijk boogvormig aansluit op de Dender, doet vermoeden dat de *curtis* op een bepaald ogenblik omwald was. Het gebogen straten- en perceleringspatroon rond de St.-Martinuskerk, vermoedelijk opgericht als domeinkerk, wijst mogelijk eveneens op een omgrachting. In dit geval betreft het een gelijkaardige situatie als bijvoorbeeld de Karolingische *curtis* van Petegem, die eveneens opgedeeld was in een omwald woonareaal en in een omwalde begraafplaats met een houten kerk¹⁰.

Tijdens de voorbije decennia kwamen in het centrum van Aalst verschillende vondsten uit de vroege middeleeuwen aan het licht. De Merovingische vondsten situeren zich zonder uitzondering steeds binnen de latere, eerste stadsomwalling¹¹. Volgens K. De Groote wijst dit duidelijk op het belang van deze zone als kern van de latere stad¹². De ruimtelijke structuur van de *villa Alost* moet waarschijnlijk veel ruimer gezien worden dan wat de identificatie van het Zelhof met het latere hospitaaldomein lijkt te suggereren. De opmerkelijke kwaliteit van de vroegmiddeleeuwse vondsten wijst bovendien op een goed ontwikkelde nederzetting met een zekere status¹³. De vondst van bouwafval tussen de onderste begravingen in de noordelijke kruisbeuk van de Sint-Martinuskerk suggereert de aanwezigheid van een ouder kerkgebouw, wat opnieuw duidt op de aanwezigheid van een pre-stedelijke kern¹⁴.

C. Stadswording¹⁵

De stedelijke ontwikkeling van de kern rond het Zelhof moet gesitueerd worden in de 11de-12de eeuw. In 1047-1050 werd het noordelijke gebied tussen Schelde en Dender ingelijfd bij het graafschap Vlaanderen. Aalst evolueerde tot het politiek centrum van een gebied, dat later het Land van Aalst genoemd zou worden, en vervulde een belangrijke rol in de defensie van de nieuwe oostgrens van het graafschap. Met het oog op de verdediging van deze grens werd aan de binnenzijde van een Dendermeander, recht tegenover het Zelhof, een motte opgericht (Figuur 9).

⁸ DE GROOTE & MOENS 1995, 69-97 ; DE GROOTE 2013, 9-11.

⁹ Het vronnhof werd rechtstreeks voor rekening van de abdij uitgebaat. De *mansi* waren verplicht tot betalingen in natura en geld en tot het leveren van vervoer- en landbouwherediensten.

¹⁰ CALLEBAUT 1981.

¹¹ DE GROOTE 2013, 11.

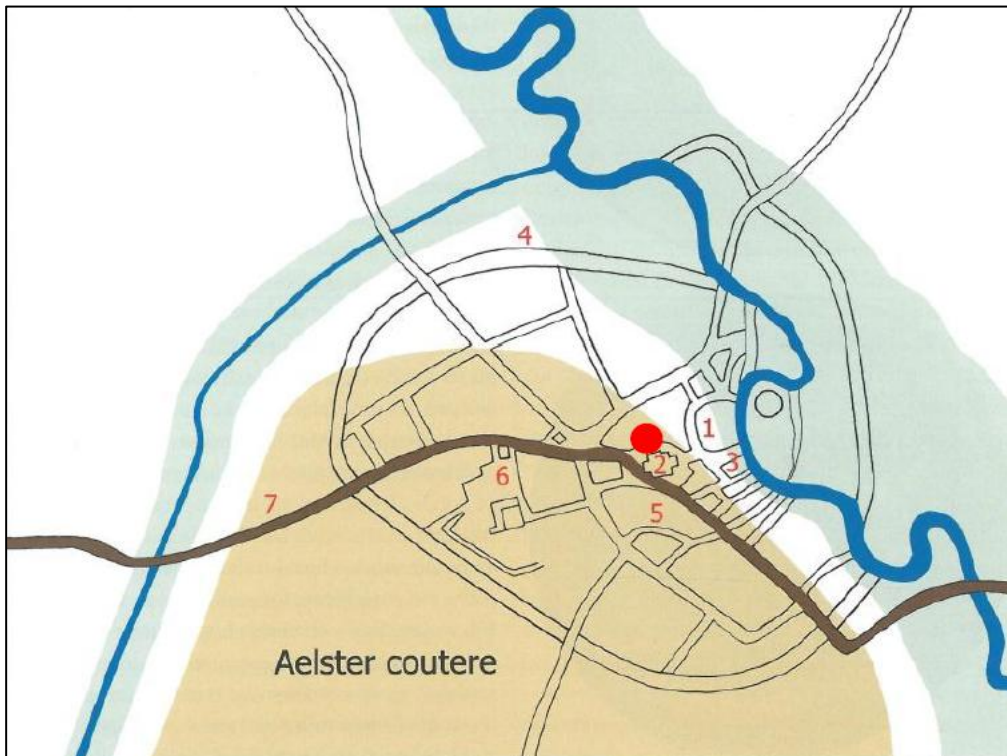
¹² DE GROOTE 2013, 11.

¹³ DE GROOTE 2013, 11.

¹⁴ DE GROOTE 2013, 11.

¹⁵ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98 ; DE GROOTE 2013, 13-18.

Figuur 8 Kaart op basis van het 16de-eeuwse Stadsplan van Van Deventer met lokalisatie van de vroegmiddeleeuwse sites: 1. Het Zelfhof, 2. De Sint-Martinuskerk, 3. De Sint-Ursmaruskapel, 5. Het Sint-Jozefscollege, 6. De Hopmarkt, 7. Het traject van de handelweg Brugge-Keulen. Verder: de Dender en de Siesegembek (blauw), het alluviale gebied (groen) en de hoger gelegen leemgronden (beige). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern. (De Grootte 2013, 9).

Figuur 9 Lokalisatie van de volmiddeleeuwse sites. Plan op basis van het 16de-eeuwse stadsplan van Van Deventer met de castrale motte (1), het Zelfhof (2), de eerste stadsomwalling (3), de opgevlude winterbedding van de Dender (4), de tweede stadsomwalling (5) en de Grote Markt (6). Het plangebied situeert zich buiten de stadskern. (De Grootte 2013,19).

D. Stedelijke ontwikkeling t.e.m. de aanleg van de tweede stadsversterking¹⁶

De bouw van de eerste stadsversterking (Figuur 9-2) dient gezien te worden als de definitieve start van de stedelijke ontwikkeling. Op basis van archeologische gegevens kan de aanleg gesitueerd worden in de tweede helft van de 11de eeuw. De historische gegevens situeren de aanleg zeker voor 1128. Het tracé en de afmetingen van de oudste wal zijn dankzij archeologisch onderzoek nagenoeg volledig te reconstrueren. Het betrof een zgn. *D-shaped* omwalling met een lengte van ca. 750m en een omwalde oppervlakte van ca. 6.5ha¹⁷. Het tracé wordt gevormd door een verdwenen straatje op de parking van de Pontstraat, een gedeelte van de Klapstraat, het verdwenen Walgrachtstraatje, een deel van de Lange Zoutstraat en de Molenstraat¹⁸.

Op basis van het stratenpatroon kan afgeleid worden dat het stadsareaal op een bepaald ogenblik uitgebreid wordt in zuidelijke richting, waardoor de halve cirkelvorm doorbroken werd. De uitgebreide kern werd begrensd door de Molenstraat, de Lange Zoutstraat, de Hoogstraat, het Onze-Lieve-Vrouwestraatje en de Sterrestraat¹⁹. De terreinen langs de Pontstraat, die waarschijnlijk deel uitmaakte van de handelsweg Brugge-Keulen, werden verkaveld. Het perceelspatroon langs de Pontstraat, met bouwpercelen haaks op de rivier (loskades), wijst duidelijk op een bloeiende handelsnederzetting. Ook de integratie van de haven, de Werf, binnen de stadsomwalling, wijst in deze richting. De sterke bevolkingstoename tijdens de late 11de en 12de eeuw leidde tot een nieuwe uitbreiding van het stadsareaal en de aanleg van een tweede stadsversterking (Figuur 9-4). De aanleg van de nieuwe wal is, op basis van een onderzoek in het schepenhuis, te situeren op het eind van de 12de of het begin van de 13de eeuw. De nieuwe wal omvatte nu ook een deel van de rechteroever van de Dender. De lengte van het tracé bedroeg ca. 4km; de omwalde opp. ca. 50ha. De omwalling is o.a. te volgen langs de Vaartstraat, de Esplanadestraat, de Vrijheidstraat, het Vredeplein, het Keizerlijk plein, de Zonnestraat, de Houtmarkt en de Alfred Nichelsstraat. De omwalling begrenste het stedelijk areaal tot de 19de eeuw; pas daarna werd de stad opnieuw uitgebreid.

Het plangebied situeert zich buiten de stadsversterking en is tot op heden buiten het stadsweefsel van Aalst gelegen. De industrialisatie van Aalst begon in het midden van de 19^e eeuw dankzij de spoorlijn Brussel-Aalst-Gent. In deze periode kwamen het station, de stationswijk en de Sint-Jozefkerk tot stand. De Dender-kanalisatie werd voltooid en het spoorwegnet verder uitgebreid.

Verscheidende takken van textielnijverheden ontwikkelden zich in en vlakbij de stadskern, langsheen de Dender en de spoorlijn. Het gevolg van deze ontwikkeling was een noodzakelijke uitbreiding van de proletariaatshuisvesting. De 19^e eeuw wordt gekenmerkt door pauperisme en een harde sociale strijd. Gedurende de 19^e en de 20^e eeuw groeit Aalst gestaag. Eind 19^e eeuw worden twee nieuwe wijken (Mijlbeek en Schaarbeek) gerealiseerd op de rechteroever van de Dender.

¹⁶ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98 ; DE GROOTE 2013, 18-23.

¹⁷ Op de site Sint-Jozefcollege kon een volledige doorsnede van gracht en wal gemaakt worden. De breedte van de walgracht varieerde tussen 15 en 18m en had een diepte van 3.5 tot 4m. De breedte van de basis van het wallichaam bedroeg ca. 13m. Resten in de opvulling van de gracht wijzen op de aanwezigheid van een weermuur in glauconiethoudende kalkzandsteen. DE GROOTE E.A. 2010.

¹⁸ DE GROOTE & MOENS 1995, 97-98.

¹⁹ DE GROOTE & MOENS 1995, 98.

Begin 20^e eeuw kwam de nijverheidswijk te Hofstade langs de Dender tot stand. Na de Tweede Wereldoorlog werden ca. 3000 huizen bijgebouwd.²⁰

3.3.2 Historisch kaartmateriaal

Ter bestudering van het projectgebied worden hieronder een aantal historische kaarten in beschouwing genomen. Deze kaarten zijn momentopnamen doorheen de geschiedenis en verschaffen ons inzicht in de bebouwingshistoriek van het desbetreffende projectgebied. Het plangebied is op meerdere historische kaarten af te lezen. Hieronder worden de Deventerkaart (ca. 1560), de Ferrariskaart (1777), de Atlas der Buurtwegen (1840), de Poppkaart (1842-1879) en de topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854) besproken.

Op het plan van Jacob van Deventer is het verloop van de huidige Brusselse Steenweg reeds duidelijk waar te nemen. De ligging van het plangebied nabij een oud wegtracé impliceert een verhoogde verwachting naar sporen van bebouwing. Op de Deventerkaart is langs de weg duidelijk bebouwing waar te nemen. Gelet het indicatieve karakter van de kaart kan niet met zekerheid gesteld worden of zich bebouwing situeert binnen het plangebied.

De Ferrariskaart geeft een gelijk beeld weer. Het plangebied situeert zich langs de Brusselse Steenweg die met bomen is omzoomd. In het noordelijk deel van het plangebied situeert zich een klein, rechthoekig gebouw. Het overgrote deel van het projectgebied staat gekarteerd als akker. Ten westen van het plangebied is het brede meersgebied van de Dender waar te nemen.

Het plangebied is tevens weergegeven op de Atlas der Buurtwegen uit 1840. De bebouwing in het noordelijk deel van het plangebied is nog steeds aanwezig. Op de Poppkaart kan nog steeds eenzelfde situatie geconstateerd worden. Het plangebied omvat percelen 20e, 20f en 20g. De bebouwing bevindt zich in het noordoosten van het onderzoeksgebied. Op de topografische kaart van Vandermaelen zijn er geen relevante wijzigingen ten opzichte van voorgaande historische kaarten op te merken.

3.3.3 Overzicht van de gekende archeologische waarden

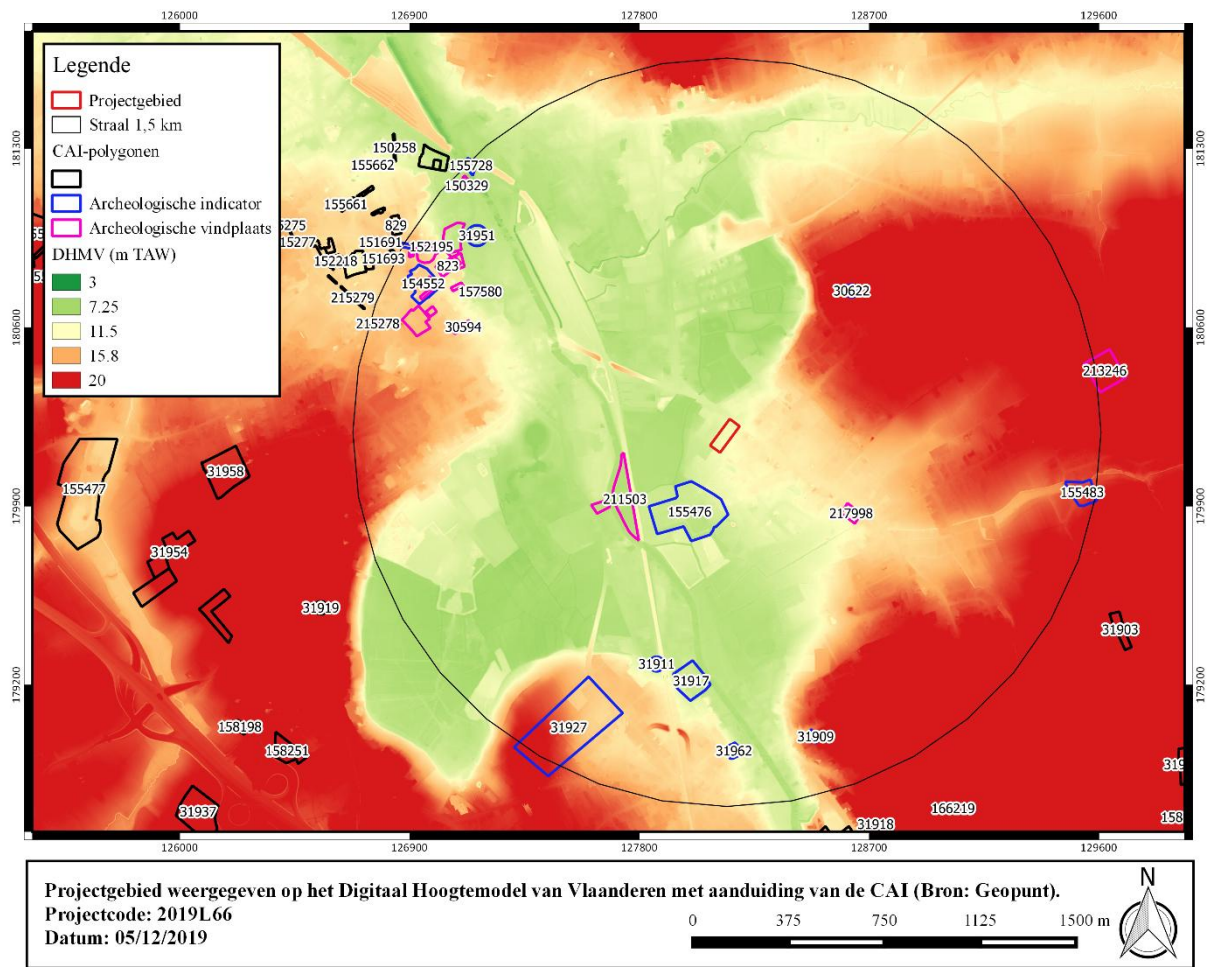
Op het kaartblad van de CAI is ter hoogte van de historische kern van Aalst ten noordwesten van het onderzoeksgebied een cluster archeologische sites aangegeven. Dit betreft onderzoek in de historische binnenstad van Aalst. Uit dit onderzoek blijkt dat de er ter hoogte van de stadskern gesproken kan worden van quasi doorlopende menselijke aanwezigheid sinds het finaal-paleolithicum tot op heden. Bij verschillende onderzoeken in de stadskern zijn versmeten lithische artefacten gerecupereerd. Dit is ook het geval voor de metaaltijden, bij onderzoek rond de Sint-Martinuskerk en de Oude Vismarkt werd ceramiek uit de metaaltijden gerecupereerd. Het aantreffen van verschillende verspreide crematiegraven wijst eveneens op bewoning ter hoogte van de stadskern tijdens de Romeinse periode.

Het merendeel van het gekend onderzoek bracht, gezien de stedelijke context, resten van leven en werken in de middeleeuwse stad in kaart. In het buitengebied ten zuidoosten van de stad is gekend archeologisch onderzoek eerder schaars. Enerzijds kan dit naar alle waarschijnlijkheid verklaard worden door een gebrek aan onderzoek en anderzijds moet het uitgestrekte moerasgebied langs de Dender minder geschikt geweest zijn voor bewoning of bewerking. In dit meersgebied werd aan het oosten van de Dender een mechanische prospectie uitgevoerd op een terrein langs de Overhammedreef. Hierbij werden enkel resten

²⁰ Inventaris Onroerend Erfgoed

uit ten vroegste de 18e eeuw aangesneden (CAI 211503). Het huidige onderzoeksgebied situeert zich echter op hoger terrein en uit de cartografische bronnen kan afgeleid worden dat de omgeving ervan werd geëxploiteerd en zeer zeker geschikt was voor bewoning. Een landschappelijk boor- proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2017 ter hoogte van Brusselse Steenweg 160 bracht eveneens enkel resten van vroegmoderne landindeling aan het licht. Op delen van het terrein werd wel bij het booronderzoek wel een diepe bewerking vastgesteld, waardoor ondiepe oudere sporen mogelijk verloren zijn gegaan (CAI 217998).

Tot slot wijst ook een waarneming aan de Immerzeeldreef, ca. 2km ten oosten van het huidige projectgebied, op menselijke aanwezigheid tijdens de Romeinse periode. Bij een mechanische prospectie werden naast enkele subrecente sporen één of twee brandrestengraven uit de Romeinse periode waargenomen (CAI 213246). Ook bij een veldprospectie langs de Melkweg, aan de overzijde van de Dender werden lithische artefacten en materiële resten uit de Romeinse periode gerecupereerd (CAI 31927).

Figuur 10 Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI-polygonen (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

I. Archeologische vindplaatsen

823	Opgraving (2004); NK: 150 m
	Romeinse tijd: brandrestengraf

	Vroege middeleeuwen: gouden solidus van de Ostrogotische koning Athalaric Karolingische periode: 2 kuilen Volle middeleeuwen: drie vrij grote leerlooiers kuilen. In de opvulling van de oudste kuil werd ceramiek gevonden van de 12de eeuw, jongste kuil laat 13de/vroeg 14de eeuw Late middeleeuwen: ophogingspakket over het hele opgravingsterrein - 2 kuilen die 2 van de leerlooierskuilen doorsnijden met ceramiek erin. Moeten in verband gebracht worden met de stadsbrand van 1360. – een aantal kuilen en greppels - gracht die parallel met de Dender loopt en diende om het bij regenweer van de natuurlijke helling stromend water te draineren. (waarschijnlijk) Deze gracht werd ook op de Oude Vismarkt in 1998 aangesneden. 16de eeuw: beerput in baksteen, met materiaal erin dat dateert uit het begin van de 16de eeuw. Nieuwe tijd: deels bewaarde riool in baksteen Bron: K. De Groote, J. Moens en V. Ameels (2005) Aan de oever van de Dender. Onderzoek in de Stoofstraat te Aalst, in: Archaeologia Mediaevalis (kroniek) 28, p. 104-105.
2257	Opgraving (2004); NK: 15 m Vroege middeleeuwen: kuilen die in verband worden gebracht met de Karolingische curtis die zich op de plaat van het oud OLV hospitaal bevond. Volle middeleeuwen: kuilen; leerlooierskuilen met aardewerk; gracht. Late middeleeuwen: beerput met een later toegemetst stortgat en twee kamerpotten uit de eerste helft van de 16de eeuw; deels bewaarde bakstenen riool die in de richting van de Dender loopt; kuilen met verbrande leem die in verband moet worden gebracht met de grote stadsbrand van 1360. Bron: De Groote, K.; Moens, J.; Ameels, V., 2009. Aan de oever van de Dender. Onderzoek in de Stoofstraat te Aalst (O.-Vl.), onuitgegeven rapport.
30594	Opgraving (1988); NK: 150 m Steentijd: enkele vuurstenen artefacten en aardewerk in een prehistorische techniek, gevonden in een zandlemige laag Volle middeleeuwen: een zandlemige laag met schervenmateriaal (boven de prehistorische laag) Late middeleeuwen: bakstenen kelder, met verschillende opvullingslagen- en pakketten (rijk aan aardewerk, dierresten en metalen voorwerpen). Op de kelder lag een gedeeltelijk verbrande houten wand. Bron: De Swaef W. e.a. 1988, Aalst (O.-Vl.): prehistorische en middeleeuwse

	bewoningsresten, in: Archeologie, 1988, 2, p.144
30620	Opgraving (1982, 2002); NK: 15 m Finaal-paleolithicum: lithisch materiaal. Volle middeleeuwen: oud oppervlak met ophogingsniveau. In dit ophogingspakket trof men een uitdieping met opstaand vlechtwerk aan. Toen men het hospitaal bouwde werd het terrein in een oorkonde "Zelhof" genoemd, waaruit kan afgeleid worden dat hier het vronnhof van het Karolingische domein lag. Rond het vronnhof en de Sint-Martinuskerk ontwikkelde zich een woonagglomeratie die in de 12de eeuw het statuut van stad verwierf. Late middeleeuwen: Oud-Hospitaal, vermelding van een gasthuis voor 1236. Aanvankelijk was het complex beperkt tot een kleine georiënteerde bidplaats met ziekenzaal ten Z. en een klein klooster ten N. Het hospitaal werd verlaten in 1899 en overgebracht naar Hertshage. De gebouwen werden afgestaan aan de stad die er het kunstonderwijs in onderbracht. Er werd talrijk versmeten botmateriaal aangetroffen wat wijst op een hospitaalkerkhof waar tot 1780 werd begraven. Onder de begravingen werd de walgracht aangesneden. Bron: De Groote K. & Moens J; 2003, Op 'Den Bleek' van het Oud-Hospitaal te Aalst (O.-VI.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 26, pp. 104-105.
32315	Opgraving (1993); NK: 150 m Metaaltijden: aardewerk. Romeinse tijd: brandrestengraf met secundair verbrande kleine kom op drie pootjes. Vroege middeleeuwen: solidus van keizer Justinianus I, Karolingische kuilen. Late middeleeuwen: vanaf de 13de eeuw werd de Dender in een smallere bedding gedwongen. In deze vulling werd een rij van 6 aangepunte palen aangetroffen, haaks op de oever, mogelijk restant van een steiger. Bron: De Groote K., Moens J., Noodonderzoek in de oudste stadskern van Aalst, In: Archaeologia Mediaevalis, 17, p 62-63.
32316	Opgraving (1997); NK: 15 m Metaaltijden: greppelrestant met scherven. Middeleeuwen: skeletresten onder de recentere begravingen geassocieerd met het noordelijke transept. Deze skeletresten behoren tot de fase van voor de bouw van dit transept, en waren bijgezet op een buitenkerkhof. Volle middeleeuwen: kuilrestant uit de 11de-12de eeuw met aardewerk; afvalpakket met bouwpuin (mogelijk afbraakresten van een ouder kerkgebouw uit de Karolingische of Romaanse periode. Late middeleeuwen: een noodopgraving in deel van de laat-gotische kerk bracht verschillende graven aan het licht (met verschillende dateringen), alsook sporen van een

	vroegmiddeleeuwse, mogelijk Karolingische, voorloper en een protohistorische greppel. 27 graven behoren tot de fase 1655-1782, waren dus begraven in de kerk (7 kinderen en 20 volwassenen). Bron: De Groote K., Moens J., 1999: Noodonderzoek in de St-Martinuskerk te Aalst (O.Vl.). In: Archaeologia Mediaevalis, 1999, 22, p 56-57.
150320	Opgraving (2008); NK: 15 m Romeinse tijd: kuilen met aardewerk. Late middeleeuwen: leemwinningskuilen, afvalkuil met verbrande leembrokken. 16de eeuw: tuinbouwlaag, extractiekuilen met vondsten die verwijzen naar een kloostercontext. 18de eeuw: muurresten van de achterbouw huizen en de aanzet van twee kelders, bakstenen waterput, beerputten. Bron: De Groote K. & Moens J. 2009, Archeologisch onderzoek in de Louis D'Haeseleerstraat te Aalst. Een test voor het ontwikkelingsmodel van de stad (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 32, pp. 120-122.
150329	Mechanische prospectie (2007); NK: 15 m Late middeleeuwen: weg, opeenvolging van minstens 5 wegniveaus – resten van de fundering van huizen Bron: De Groote, K.; Moens, J., 2007. Verkennend archeologisch onderzoek Aalst-Werf (Prov. Oost-Vlaanderen) - 2007, Intern rapport VIOE
151345	Opgraving (2009); NK: 15 m Merovingische periode: paalkuilen van een huisplattegrond met centrale nokstaander en meerdere bijgebouwen. Volle middeleeuwen: stadswal met bijhorende gracht; leemwinningskuilen. Late middeleeuwen: verdwenen Walgrachtstraatje wordt vermeld vanaf 1447; verschillende tonputten en extractiekuilen. 16de eeuw: extractiekuil, afvalput. 17de eeuw: kelders. Bron: De Groote K. e.a. 2010, Verzegeld door de eerste stadswal. Merovingische nederzettingssporen onder de speelplaats van het Sint-Jozefcollege te Aalst (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 33, pp. 43-47.
151611	Opgraving (1986); NK: 15 m Late middeleeuwen: kuilen met aardewerk, mallen, beendermateriaal, tegels, 2 munten van Lodewijk I van Nevers (1322-1346). Samen met de naburige

	vondsten zou dit kunnen wijzen op een pottenbakkersbedrijf. Bron: De Swaef W. & Pieters M. 1992, Twee laat-middeleeuwse mallen in ceramiek uit Aalst (prov. O.-Vl.), in: Archeologie in Vlaanderen II, pp. 413-417.
151612	Opgraving (1986); NK: 15 m Late middeleeuwen: aardewerk. Bron: De Swaef W. & Pieters M. 1992, Twee laat-middeleeuwse mallen in ceramiek uit Aalst (prov. O.-Vl.), in: Archeologie in Vlaanderen II, pp. 413-417.
151613	Opgraving (1985); NK: 15 m Late middeleeuwen: aardewerk dat mogelijk verwijst naar de aanwezigheid van een pottenbakker in de omgeving; bouw materiaal; dierlijk bot. Nieuwe tijd: bakstenen afvalput. Bron: De Swaef W. & Pieters M. 1989, Het huis "De Stad van Antwerpen", Lange Zoutstraat - Aalst: enkele archeologische waarnemingen, in: Het Land van Aalst, vol. 41, nr. 2-3, pp. 67-76.
151687	Opgraving; NK: 15 m Volle middeleeuwen: walgracht van de eerste stadskern. De opvulling kan gedateerd worden van na het opgeven van de gracht (ca. 13de-14de eeuw) en bevatte grote hoeveelheid aardewerk (o.a. grijs aardewerk, rood aardewerk, steengoed), schoenzolen, zwaardschede, houten kommetjes. Nieuwe tijd: waterputten. Bron: De Groote K. 2000, Van prestedelijke nederzetting tot omwalde stad. Archeologie van de Aalsterse stadsontwikkeling, in: Het Land van Aalst, vol. 52, nr. 3, pp. 234-252.
151688	Opgraving; NK: 15 m Volle middeleeuwen: stadsgracht met aardewerk en bouw materiaal. Nieuwe tijd: afvalputten. Bron: De Groote K. & Moens J. 1994, De oudste stadsversterking van Aalst (prov. Oost-Vlaanderen), in: Archeologie in Vlaanderen IV, pp. 95-148.
151689	Opgraving (1994); NK: 15 m Volle middeleeuwen: deel van de stadsgracht en het bijhorend wallichaam van eerste stadskern. Bij het wallichaam werden twee paalsporen aangetroffen, waarschijnlijk om het schuiven van de opwerping tegen te gaan. Verder werd nog een paalspoor gevonden; mogelijk gaat het om een palenrij die dicht bij de gracht lag. Ook perceelsgrachten die ouder zijn van de walgracht. Hierin

	werd schervenmateriaal uit de Karolingische periode en Romeinse tijd gerecupereerd. Bron: De Groote K. & Moens J. 1995, De oudste stadswal van Aalst (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 18, pp. 50-51.
155432	Opgraving (1998); NK: 15 m Metaaltijden: de natuurlijke loop en de oorspronkelijke oeversrand van de Dender kon op de site worden vastgesteld. Er werd een meter dik colluviaal pakket op de oeversrand gevonden, waarin een 15-tal protohistorische scherven werden aangetroffen. Middeleeuwen: greppel. Karolingische periode: walgracht die het Karolingische Zelhof omringd heeft. Volle middeleeuwen: gracht op de walgracht die wellicht samengaat met de eerste ophoging van het terrein in de 12de eeuw. Late middeleeuwen: leerlooierskuil, hoornpitten, restant van een verharde weg, woonblok in het midden van de zone tussen het Oud Hospitaal en het Stadsarchief met 12 loopniveaus en 5 opeenvolgende haarden. Bron: De Groote K. & Moens J. 1999, Archeologisch onderzoek op de Oude Vismarkt te Aalst (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis jg. 22, pp. 53-56.
155672	Opgraving (1990); NK: 15 m Bronstijd: aardewerk. Romeinse tijd: dakpan. Volle middeleeuwen: agrarisch niveau met aardewerk. Late middeleeuwen: ophogingslaag met aardewerk; bakstenen kelder. 17de eeuw: eerste collegegebouwen. Bron: De Swaef W. 1993, Archeologisch onderzoek op de terreinen van het Sint-Jozefscollege te Aalst: eerste resultaten, in: Vriendenboek Albert D'Hoker. Zijn heem, zijn school, zijn wereld, pp. 57-64.
159871	Opgraving (2011); NK: 15 m Late middeleeuwen: resten van een tuinmuur, in situ brandsporen, contexten met verbrande leem, ovens. Nieuwe tijd: bewoningssporen. Bron: De Maeyer W. e.a. 2011, Aalst Werfplein archeologisch vooronderzoek december 2010, Solva Archeologie-Rapport 21.

211503	Mechanische prospectie (2015); NK: 15 m 18de eeuw: gracht van ca. 1,3m breed met enkele baksteen en houtskoolfragmenten. Bron: Hertogs S., Cornelis L., Krekelbergh N. 2015: Prospectie met ingreep in de bodem: Aalst- Overhammedreef, Stuwluis, BAAC Vlaanderen rapport 141, Gent.
213246	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 m Romeinse tijd: brandrestengraf en mogelijk brandrestengraf Nieuwste tijd: paalkuilen en kuilen Onbepaald: greppel, vermoedelijk ouder dan middeleeuws, karrensporen Bron: Cléda B., Coremans L., Reyns N. 2016: Archeologisch vooronderzoek Aalst-Immerzeeldreef, Rapporten All-Archeo bvba 302, Temse.
214451	Mechanische prospectie (2016); NK: 15 m Late middeleeuwen: kuilen, puinkuilen en muurresten mogelijk in verband te brengen met het in 1797 opgeheven Annunciadenklooster. Bron: Vander Ginst V., Smeets M., De Raymaeker A. 2016: Het archeologisch vooronderzoek aan de Louis D'Haeseleerstraat te Aalst, Archeo-Rapport 372, Kessel-Lo.
215278	Opgraving (2009); NK: 15 m Late middeleeuwen: gracht met minimaal aantal vondsten (wellicht drainagegracht van oudere weg), greppel of karrespoor, funderingen van twee torens die de basis vormen van een stadspoort namelijk de Zoutstraatpoort. 17de eeuw: aanbouw in baksteen, bakstenen brugpijlers. Bron: Bartholomieux B., Taelman E., De Maeyer W., Van Cauwenbergh S., Vanholme N., Cherreté B. 2015: Aalst Vredeplein - Keizersplein. Onderzoek van de laatmiddeleeuwse omwalling, Solva Archeologierapport 9, Erpe-Mere.
217998	Opgraving (2017); NK: 15 m Onbepaald: tijdens het proefsleuvenonderzoek werden enkele lineaire sporen aangetroffen, greppels, die centraal over het terrein liepen met een ZW-NO oriëntatie; mogelijk in verband te brengen met de perceelsgrens op de Ferrariskaart: een met bomen afgezoomde perceelsgrens tussen een bebouwd perceel in het zuidoosten en een boomgaard in het noordwesten van het onderzochte terrein; de sporen leverden geen vondsten op. Bron: Sergant J. en Rozek J. 2017: Gate Archaeology. Aalst - Brusselse Steenweg 2017I331. Nota Uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem (ongepubliceerde nota), Bredene.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

31909	Archeologisch onderzoek; NK: 15 m Nieuwe tijd: molen Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31962	Archeologisch onderzoek (1944); NK: 15 m Late middeleeuwen: kerk - Men vond de funderingen terug van het oude 13de-eeuwse koor, waarin ook nog een altaarblok bewaard was opgebouwd in zandsteen en stukken Romeinse dakpannen. Ook de basis van de voormalige zijbeuk werd teruggevonden. Ook de grondvesten van een lage toren, opgericht in de 12de eeuw, werden teruggevonden. Bron: D'Huyvetter C., de Longie B. & Eeman M. met medewerking van Linters A. 1978: Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Aalst, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 5N1 (A-G), Brussel - Gent.

Veldprospectie

31927	Veldprospectie (1986); NK: 15 m Steentijd: lithisch materiaal Romeinse tijd: aardewerk - fragmenten van dolia, mortaria, Eifelwaar, kruikwaar, tegulafragmenten Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
-------	---

Controle van werken

155728	Controle van werken (2011); NK: 15 m Late middeleeuwen: laatmiddeleeuwse bakstenen gebouwrsten; het gaat wellicht om de bakstenen voorgevel van één van de huizen langsheen de Molendries in het verlengde van de toenmalige schuin over de Dender lopende Sint-Annabrug. Bron: Ameels V. & Moens J. 2011, Middeleeuwse sporen op de Frits De Wolfkaai te Aalst (prov. Oost-Vlaanderen). Archeologische registratie naar
--------	---

	aanleiding van een vondstmelding, Intern VIOE-rapport 08
--	--

Boring

152180	Boring (1998); NK: 15 m Middeleeuwen: stadsgracht in het eerste gedeelte van de Kerkstraat. Bron: De Groote K. & Moens J. 1999, Sporen van de oudste stadswal in de Kerkstraat te Aalst (O.-Vl.), in: Archaeologia Mediaevalis, jg. 22, p. 53.
--------	---

Toevalsvondst

30622	Toevalsvondst (1986); NK: 150 m Metaaltijden: enkele scherven, oa. Randscherf van een licht geknikt schaalpje met vingertopindrukken op de rand, een randscherf van een kommetje met gegladde schouder en besmeten buik en een bodemfragment met een door vingernagelindrukken geaccentueerde bodemrand Bron: De Swaef W. 1990, Archeologische kroniek. 1. Vondstmelding Aalst: aardewerk uit de metaaltijden, in: Het Land van Aalst, vol. 42, nr. 2-3, pp. 108-111
154552	Toevalsvondst (1964); NK: 15 m Late middeleeuwen: vaatwerk – kannen (o.a. halsfragment van een kan, buik- en bodemfragment van een kan, 2 randen van kannen) in grijs aardewerk Centraal Archeologisch Archief: C.A.A.-fiche 8600019 (met verwijzing naar publicatie: Callebaut, 1985, pp. 109-113)
157580	Toevalsvondst; NK: 15 meter Late middeleeuwen: munt van Lodewijk I van Nevers (1322-1346)

Onbepaald

31911	Onbepaald; NK: 150 m Romeinse tijd: bronzen wagenelement in de vorm van een paardenkop, versierd met klimopblaadjes, die houdt rond voorwerp in de muil. Kan er op duiden dat een Romeinse weg aanwezig was. Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent.
31917	Onbepaald; NK: 15 m

	Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Peter Van Geit, 1986-87, Archeologisch onderzoek van de gemeente Erembodegem, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Gent
31951	Onbepaald (1993); NK: 150 m Volle middeleeuwen: motte – van de site zijn geen sporen bewaard Bron: De Decker S. (1997-1998) Vanuit de hoogte; een vergelijkende studie van de inplanting van castrale mottes in Oost-Vlaanderen (lic. Thesis).
155476	Onbepaald; NK: 15 m Late middeleeuwen: 17de eeuw: waterkasteel – huidige kasteelcomplex tot woning . Bron: Moens J., Dossier Archeologische Zone Aalst - Kasteel Overhamme
155483	Onbepaald; NK: 150 meter Late middeleeuwen: site met walgracht Bron: Moens J., Dossier Archeologische Zone Hof Somergem

4 Beschrijving van de onderzoeksoopdracht

Het onderzoek, uitgevoerd op dinsdag 15 februari 2022 werd uitgevoerd naar aanleiding van een aanvraag van een omgevingsvergunning met betrekking tot stedenbouwkundige handelingen. In functie hiervan werd reeds vooronderzoek verricht in de vorm van een bureaustudie. Tot op heden kon de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het plangebied niet aangetoond worden. Verder onderzoek was dus noodzakelijk. Het bureauonderzoek heeft geen argumenten aan het licht gebracht waardoor aangenomen kan worden dat het terrein vrij is van archeologisch relicten. Hoewel de beschikbare gegevens een verstoord bodemarchief deden vermoeden, diende dit objectief vastgesteld te worden. Op basis hiervan werd geopteerd voor een landschappelijk bodemonderzoek voorafgaand aan een proefsleuvenonderzoek.

Het landschappelijk bodemonderzoek dient in hoofdzaak een antwoord te bieden op de volgende onderzoeksvragen:

- wat zijn de waargenomen bodemhorizonten, beschrijving + duiding?
- is het beeld van elke boring gelijk of zijn significante variaties in bodemopbouw waar te nemen?
- hoe verhouden de waarnemingen zich tot de beschikbare gegevens?
- wijzen de waarnemingen op een verstoord bodemarchief? Kan verder onderzoek in de vorm van archeologische boringen en/of proefsleuven nog leiden tot kenniswinst?
- in welke mate interfereren de geplande werken met het bodemarchief?
- zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een afgedekte bodem? zijn bodemhorizonten die kunnen wijzen op een betere bewaring van artefactensites nog bewaard binnen de contouren van het plangebied?
- wat is de diepte van het archeologisch leesbaar niveau? Dient bij een proefsleuvenonderzoek rekening gehouden te worden met verschillende sporenniveaus?
- zijn tijdens het onderzoek anomalieën waargenomen die verder aandacht behoeven tijdens het archeologisch booronderzoek of proefsleuvenonderzoek?
- zijn de waarnemingen van die aard dat het een verkennend archeologisch booronderzoek aangewezen is? Zoja:
 - ° wat is de ruimtelijke afbakening (in X, Y en Z coördinaten) van de zone waar een verkennend archeologisch booronderzoek aangewezen is?
 - ° welke aspecten verdienen bijzondere aandacht?
 - ° welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
 - ° dwingen de waarnemingen afwijkingen van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk op?

Doel van het proefsleuvenonderzoek is een inschatting maken van aanwezig archeologisch erfgoed binnen het plangebied en de impact van de geplande werken hierop. Van belang hierbij is dat minstens volgende onderzoeksvragen beantwoord worden.

-wat zijn de waargenomen bodemhorizonten, beschrijving + duiding? Hoe verhouden de waarnemingen in de profielputten zich ten opzichte van deze van het landschappelijk bodemonderzoek?

-in hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Is er sprake van lokale verstoring?

-zijn er (nog) bodemsporen aanwezig? In welke mate zijn ze natuurlijk of antropogeen? Beschrijf.

-op welke diepte bevindt het archeologisch leesbare niveau? Is er sprake van meerdere sporenniveaus?

-wat is de bewaringstoestand van de sporen?

-kunnen de bodemkundige vaststellingen gerelateerd worden aan de eventuele afwezigheid van antropogene sporen?

-wat is de relatie tussen de bodem, het landschap en de archeologische waarnemingen?

-maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren, is er een ruimtelijk verband?

-kan op basis van het gerecupereerde materiaal een uitspraak gedaan worden over datering of fasering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

-kan op basis van de waargenomen archeologische fenomenen een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de menselijke aanwezigheid?

-zijn er indicaties die wijzen op de inrichting van een erf of nederzetting?

-zijn er indicaties voor de inrichting van een funeraire ruimte? wat is de omvang? hoeveel niveaus? geschatte aantal individuen?

-hoe verhouden de waarnemingen zich tot de cartografische gegevens en de gekende vindplaatsen in de ruime omgeving?

-wat betekenen de gegevens mogelijk voor een aanvulling van kennisleemtes van de lokale en regionale ontwikkeling en geschiedenis?

-voor waardevolle vindplaats(en) die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (m.a.w. is behoud in situ mogelijk)?

-voor bedreigde waardevolle vindplaatsen die niet in-situ bewaard kunnen blijven:

- wat is de ruimtelijke afbakening (in X, Y en Z coördinaten) van de zone(s) voor vervolgonderzoek?

- welke aspecten verdienen bijzondere aandacht?

- welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?

° zijn er voor de beantwoording van de vraagstelling(en) natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke types staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?

5 Resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek (2022A431)

5.1 Administratieve gegevens

Tabel 2 Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) Projectcode	2022A431	
b) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Aalst
	Deelgemeente	/
	Postcode	9300
	Adres	Brusselse Steenweg 59 9300 Aalst
	Toponiem	Brusselse Steenweg 59
e) Naam betrokken actoren en specialisten	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 128077$ $Y_{\min} = 180110$ $X_{\max} = 128192$ $Y_{\max} = 180241$
	Elke Ghyselbrecht (geoloog)	
f) Wetenschappelijke advisering	/	

5.2 Onderzoeksopdracht

5.2.1 Doelstelling

Door gerichte terreinwaarnemingen wordt kennis over de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap binnen het plangebied geverifieerd en verfijnd. Bijzondere aandacht gaat uit naar de gaafheid van de ondergrond en daarmee de kans op het voorkomen van nog goed bewaarde archeologische resten.

5.2.2 Onderzoeksvragen

- Wat zijn de waargenomen bodemhorizonten?
- Is het beeld van elke boring gelijk of zijn significante variaties in bodemopbouw waar te nemen?
- Hoe verhouden de waarnemingen zich tot de beschikbare gegevens?
- Wijzen de waarnemingen op een verstoord bodemarchief? Kan verder onderzoek in de vorm van archeologische boringen of proefsleuven nog leiden tot kenniswinst?
- In welke mate is het bodemprofiel nog intact ter hoogte van het plangebied? Zijn er aanwijzingen voor de aanwezigheid van een afgedekte bodem? Zijn bodemhorizonten die kunnen wijzen op een betere bewaring van artefactensites nog bewaard binnen de contouren van het plangebied?
- Wat is de diepte van het archeologisch leesbaar niveau? Dient bij een proefsleuvenonderzoek rekening gehouden te worden met verschillende sporenniveaus?
- In welke mate interfereren de geplande werken met het bodemarchief?
- Zijn tijdens het landschappelijk onderzoek anomalieën waargenomen die verder aandacht behoeven tijdens het archeologisch booronderzoek of proefsleuvenonderzoek?
- Zijn de waarnemingen van die aard dat een verkennend archeologisch booronderzoek aangewezen is? Zo ja:
 - wat is de ruimtelijke afbakening (in X, Y en Z coördinaten) van de zone waar een verkennend archeologisch booronderzoek aangewezen is?
 - welke aspecten verdienen bijzondere aandacht?
 - welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
 - dwingen de waarnemingen afwijkingen van de bepalingen in de Code van Goede Praktijk op?

5.3 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

5.4 Werkwijze en strategie

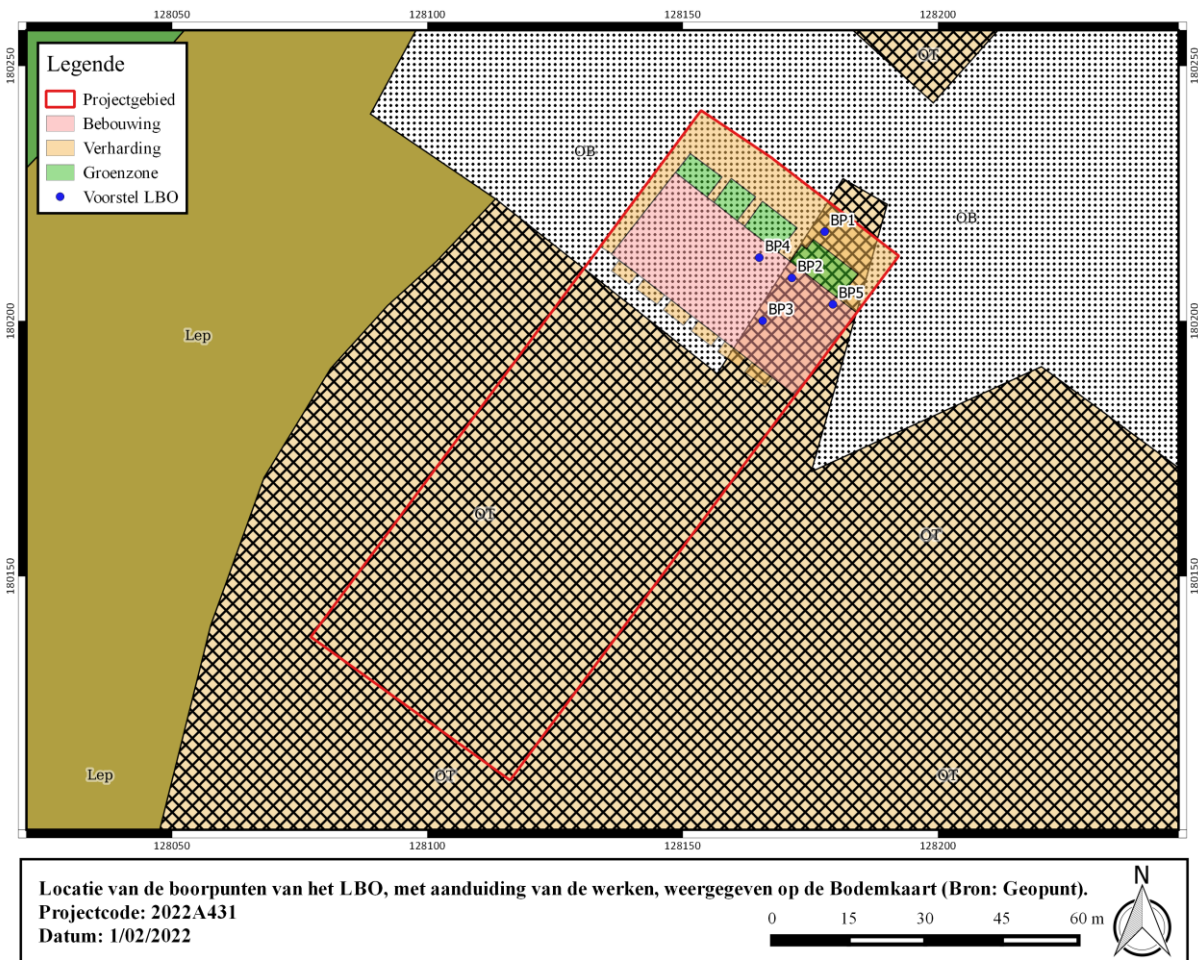
5.4.1 Landschappelijke situatie

Het projectgebied bevindt zich op de grens van de Zandstreek in de Vlaamse Vallei en de Zandleemstreek, op het Haspengouws Plateau. Het terrein situeert zich op de rechterflank van

de Dendervallei, op de overgang van de riviervallei naar het hoger gelegen terras. Net ten westen van het terrein stroomt de Beek van de vier hollen, ten zuiden de Beek van de lege Voshollen. In de noordelijke en zuidelijke omgeving lopen respectievelijk de Molenbeek en de Zomergembeek. Al deze waterlopen stromen af richting de Dender. Hydrografisch gezien is het projectgebied gelegen binnen het Denderbekken, met als deelbekken Midden-Dender.

De Bodemkaart (Figuur 11) tekent het volledige projectgebied in als kunstmatige bodems. De noordelijke hoek wordt gekarteerd als een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door verharding of bebouwing. Het natuurlijke profiel kan hierdoor mogelijk niet herkend worden. De rest van het terrein wordt weergegeven als sterk vergraven grond waarbij de natuurlijke bodem volledig verstoord kan zijn.

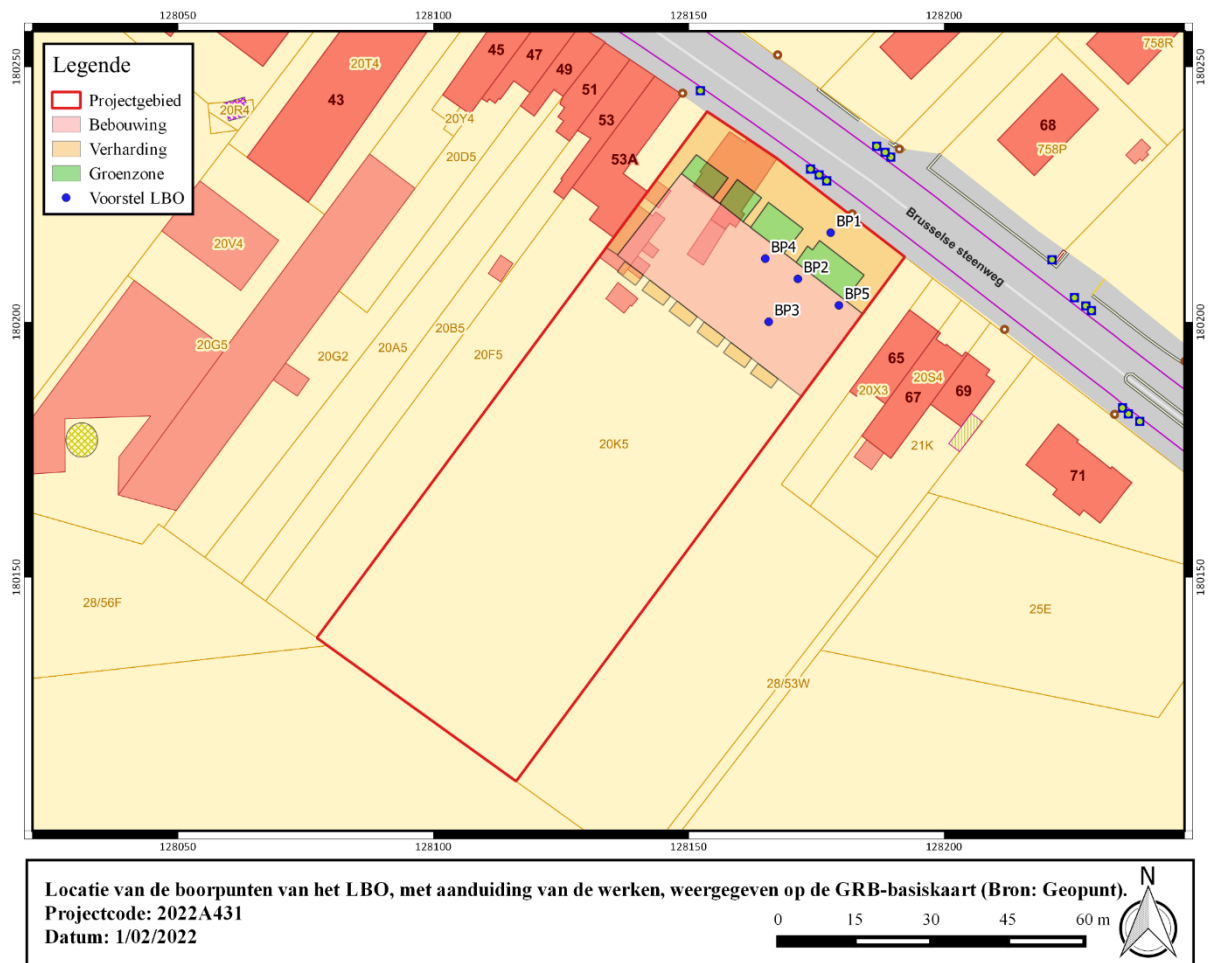
Figuur 11 Projectie van de boorpunten van het LBO op de Bodemkaart (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Gelet op de ligging van het terrein op de overgang van de vallei van de Dender naar het hoger gelegen terras, in de nabijheid van kleinere beekvalleien, is er een verhoogde trefkans inzake archeologisch erfgoed. De omgeving, waar verschillende biotopen overlappen, heeft mogelijk een aantrekkingskracht gehad op groepen jager-verzamelaars en latere samenlevingen. Gezien de Bodemkaart het terrein weergeeft als een kunstmatige bodem kan het bodemarchief reeds verstoord zijn. Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de bodemopbouw en eventuele verstoringen in kaart te brengen. Zo kunnen de bewaringscondities van het bodemarchief geëvalueerd worden.

5.4.2 Methode

Gezien de verwachte bodemopbouw, in combinatie met de onderzoeksvragen, is gekozen om het landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren door middel van boringen. Boringen zijn tevens de meest kostenefficiënte manier om de bodemopbouw in kaart te brengen en hebben een minimale impact op eventueel aanwezig erfgoed. Op basis van de waarnemingen uit dit booronderzoek kan de lithologie en bodemvorming adequaat beschreven worden.

Gelet op het huidige landgebruik ter hoogte van het terrein, werd er gekozen om een dit booronderzoek uit te voeren aan de hand van manuele boringen. Het onderzoek werd uitgevoerd a.d.h.v. vier boringen (Figuur 12). Op basis van de vraagstelling werden de boorpunten zo ingepland opdat aan de hand van de boringen vlakdekkende uitspraken kunnen gemaakt worden.

Figuur 12 Projectie van de boorpunten van het LBO op de GRB-Basiskaart (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Tabel 3 Locaties en aangeboorde dieptes van de uitgevoerde boringen.

Boornr	X (m)	Y (m)	maaiveldhoogte (m TAW)	Diepte boring (cm-mv)	Diepte boring (m TAW)
BP1	128177,81	180217,51	10,90	120	9,70
BP2	128171,37	180208,45	11,00	120	9,80

BP3	128165,66	180200,05	11,06	100	10,06
BP4	128164,99	180212,43	10,92	100	9,92
BP5	128179,41	180203,27	11,21	100	10,21

5.4.3 Uitvoering

Het landschappelijk booronderzoek is uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd, beschreven op voorgedrukte boorformulieren en gefotografeerd met een Panasonic Lumix DMC-FT30 camera.

De aardkundige situatie is gemiddeld tot 120 cm-mv gedocumenteerd. Hiermee is de diepste aardkundige eenheid waargenomen die relevant is voor het archeologisch vooronderzoek.

Het bodemonderzoek werd onder droge, bewolkte omstandigheden uitgevoerd op 19 januari 2022.

5.5 Observaties

5.5.1 Terreinfoto's

Figuur 13 Omgevingsfoto's ter hoogte van BP1, genomen in westelijke (linksboven), oostelijke (rechtsboven) en zuidelijke richting (linksonder) (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Figuur 14 Omgevingsfoto's ter hoogte van BP3, genomen in westelijke (linksboven), oostelijke (rechtsboven) en noordelijke richting (linksonder) (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

5.5.2 Lithologie, lithostratigrafie en bodem

Hieronder worden de lithologie, lithostratigrafie en bodemopbouw van de boringen beschreven. Boringen met een gelijkaardige opbouw worden gegroepeerd.

5.5.2.1 Boringen BP1-BP5

De maaiveldhoogtes van boorpunten BP1, BP2, BP3, BP4 en BP5 bedroegen respectievelijk 10.90, 11.00, 11.06, 10.92 en 11.21 m TAW. De omgeving van deze boringen was in gebruik als groenzone en begroeid met gras en enkele bomen.

Tussen het maaiveld en ca. 55 en 95 cm-mv bestond de bodem uit een antropogeen pakket. Tot op ca. 20 à 0 cm-mv was dit pakket opgebouwd uit een donkerbruine bouwvoor. Het sediment was goed humeus en bevatte baksteenspikkels. Onder deze bouwvoor was er een dikke laag matig fijnkorrelig zand aanwezig met een grijsbruine kleur. Dit sediment was licht humeus, vochtig en bevatte eveneens enkele baksteenspikkels.

Vanaf ca. 55 à 95 cm-mv werd de onverstoorte moederbodem waargenomen. Tot op het einde van de boringen (ca. 100 à 120 cm-mv) kon de bodem omschreven worden als matig fijn zand met een groengeelbeige kleur. Het sediment vertoonde lichte/matige tot in BP3 sterke roestverschijnselen en was deels opgebouwd uit glauconietkorrels.

Figuur 15 Overzichtsfoto van boring BP1, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Figuur 16 Overzichtsfoto van boring BP2, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Figuur 17 Overzichtsfoto van boring BP3, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Figuur 18 Overzichtsfoto van boring BP4, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

Figuur 19 Overzichtsfoto van boring BP5, uitgelegd van links naar rechts en van boven naar onder (overgenomen uit LBO-rapport 2022A431)

5.5.3 Structuren

Er werden geen structuren waargenomen.

5.5.4 Planten en hout

Er werden geen planten- of houtresten aangetroffen.

5.5.5 Dierlijke resten

Er werden geen dierlijke resten aangetroffen.

5.5.6 Sporenfossielen

Er werden geen sporenfossielen aangetroffen.

5.5.7 Antropogene invloeden

In alle boringen werden er baksteenspikkels aangetroffen in de bouwvoor en de overgangslaag die zich daaronder bevond.

5.6 Synthese en interpretatie

5.6.1 Aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied

De aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied kan omschreven worden als een AC-bodemprofiel waarbij er onder de bouwvoor een lokaal dik overgangspakket aanwezig was. Er werden geen goed ontwikkelde bodems of afgedekte loopvlakken waargenomen.

De bodem bestond uit matig fijnkorrelig zand met een lichte tot sterke roestaanwezigheid. Vermoedelijk zijn deze sedimenten eolisch van oorsprong en werden ze afgezet tijdens het laat-Pleistoceen. Gelet op de aanwezigheid van glauconiet is het zand mogelijk afkomstig van dagzomend Tertiair substraat. Waarschijnlijker is echter dat het sediment afkomstig is van herwerkt Tertiair sediment dat op fluviatiele wijze werd afgezet in de vallei van de Dender.

De gegevens die konden verzameld worden sluiten nauw aan bij de informatie die voorhanden is op de Quartairgeologische kaart. De Bodemkaart geeft echter wel een ander beeld weer van de bodemopbouw dan werd aangetroffen. Mogelijk werd het perceel meegetekend met de aanliggende gebieden.

5.6.2 Postdepositionele processen

De baksteenspikkels die aanwezig waren in de top van de bodemprofielen zijn vermoedelijk vermengd met de bodem tijdens de realisatie van de aanpalende bebouwing.

5.7 Archeologische verwachtingen

5.7.1 Diepte, aard en ouderdom

De onverstoorde bodem was aanwezig vanaf een diepte van ca. 55 à 90 cm-mv. De overgangslaag tussen de bouwvoor en de moederbodem had zijn bovengrens op ca. 20 à 30 cm-mv.

Gelet op de ligging binnen de gradiëntzone van de Dender, op de overgang naar het hoger gelegen terras, is er een hoge kans op de aanwezigheid van mensen vanaf de steentijd.

5.7.2 Aspecten van conservering

Gezien er geen goede bewaring van het bodemarchief kon worden vastgesteld is de trefkans inzake in-situ bewaarde artefactensites zeer gering. Grondvaste resten kunnen daarentegen wel nog aanwezig zijn ter hoogte van het projectgebied. Er werden geen diepgaande, vlakdekkende verstoringen aangetroffen die een vernield archeologisch niveau met zich zouden meebrengen. Indien er archeologisch relevante sporen aanwezig zijn zullen deze zichtbaar zijn net onder de bouwvoor, in de overgangslaag, of dieper in het profiel in de top van de moederbodem.

5.7.3 Impact van geplande werken

De opdrachtgever plant de realisatie van een halfopen meergezinswoning met ondergrondse parkeervoorzieningen. Hiervoor wordt gerekend op een uitgraving tot op 3.65 m-mv. Tevens zullen er regenwaterputten en septische putten voorzien worden aan de noordzijde van het

gebouw. Centraal binnen het projectgebied wordt een wadi met een diepte van ca. 45 cm voorzien. De maximale bodemingreep voor het overige deel van de tuinzone zal 40 cm-mv bedragen.

5.8 Assessment

Uit dit landschappelijk bodemonderzoek is gebleken dat de bodem ter hoogte van het projectgebied geen goede bewaring kent. Hierdoor is de kans op het aantreffen van in-situ bewaarde artefactensites afgezwakt tot 'zeer gering'. Een bijkomend onderzoek naar dergelijke vondsten, met bv. een verkennend archeologisch booronderzoek, wordt aldus niet geadviseerd.

Grondvaste resten kunnen daarentegen wel nog steeds verwacht worden. Er werden geen diepgaande of vlakdekkende verstoringen aangetroffen ter hoogte van het onderzoeksgebied waardoor archeologische sporen nog (grotendeels) bewaard kunnen zijn. Voor verdere onderzoekstappen wordt er verwezen naar het Programma van Maatregelen van de Archeologienota met ID13354. Als vervolg in het onderzoekstraject wordt daarin geadviseerd om over te gaan tot een proefsleuvenonderzoek. Zo kunnen de aanwezigheid en aard van eventuele sporen geëvalueerd worden.

5.9 Bijlagen

5.9.1 Boorlijst

Boor nr	X (m)	Y (m)	maaiveldhoogte (m TAW)	Datum	Type boor	Diameter boor (cm)	Manueel/mechanisch	Diepte boring (cm-mv)	Diepte boring (m TAW)	Landgebruik	Weer
BP1	128177,81	180217,51	10,90	19/01/2022	Edelman	7,0	Manueel	120	9,70	Tuinzone	Droog, bewolkt
BP2	128171,37	180208,45	11,00	19/01/2022	Edelman	7,0	Manueel	120	9,80	Tuinzone	Droog, bewolkt
BP3	128165,66	180200,05	11,06	19/01/2022	Edelman	7,0	Manueel	100	10,06	Tuinzone	Droog, bewolkt
BP4	128164,99	180212,43	10,92	19/01/2022	Edelman	7,0	Manueel	100	9,92	Tuinzone	Droog, bewolkt
BP5	128179,41	180203,27	11,21	19/01/2022	Edelman	7,0	Manueel	100	10,21	Tuinzone	Droog, bewolkt

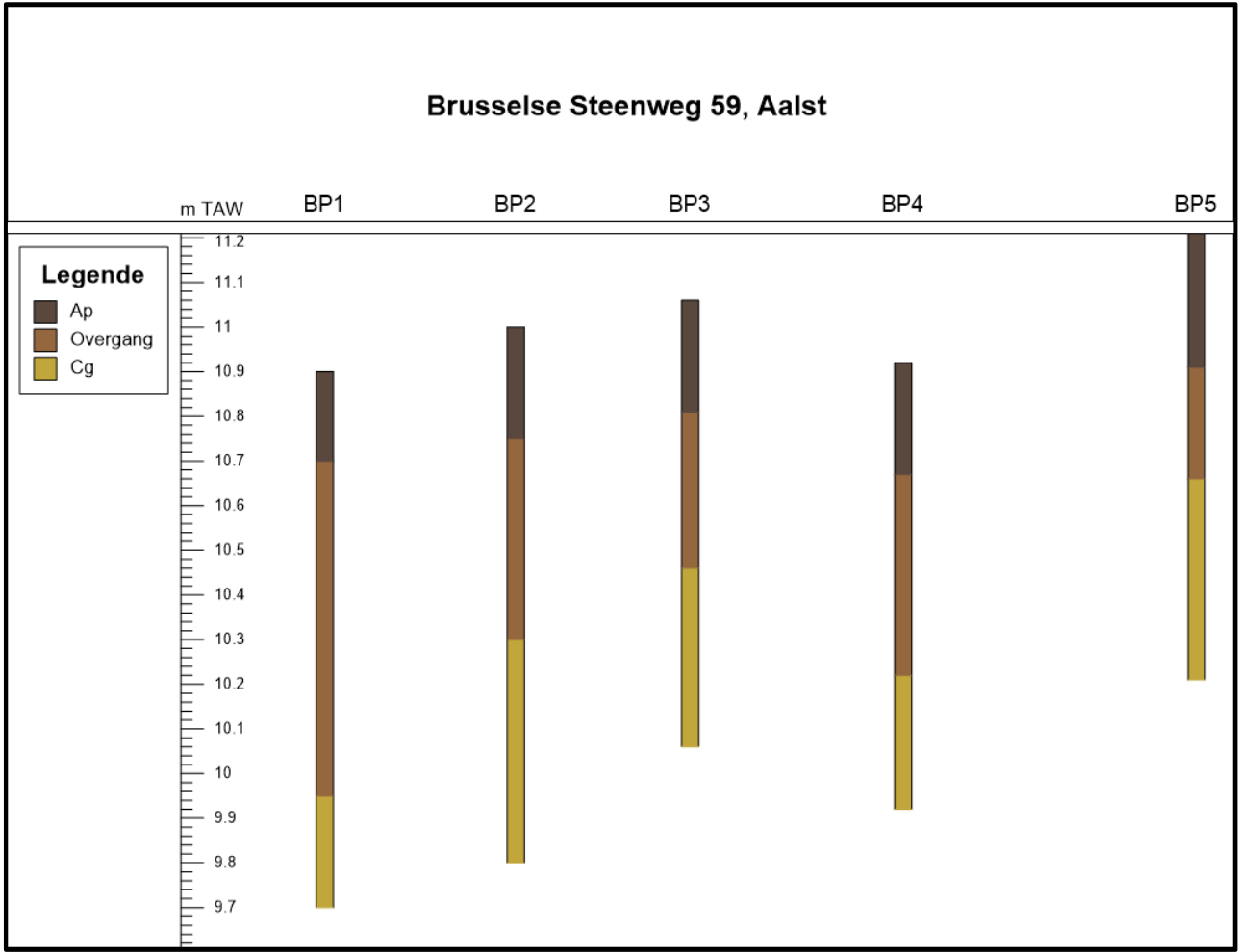
Boor nr	Eenheid nr	Boven-grens (cm-mv)	Onder-grens (cm-mv)	Boven-grens (mTAW)	Onder-grens (mTAW)	Bodemhorizont	Textuur	Textuur omschrijving	Type zand	Type zand omschrijving	kleur (visueel)	Vochtigheid	oxidereductieverschijnselen	Overige
BP1	1	0	20	10,90	10,70	Ap	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Donkerbruin	Vochtig	/	Humus, bakste

														enspik kels
	2	20	95	10,70	9,95	Ap2	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Grijsbr uin	Vochti g	/	Matig hume us, bakste enspik kels
	3	95	120	9,95	9,70	Cg	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Groen geelbe ige	Vochti g tot nat	Matige tot lichte roest	Glauc oniet
BP2	1	0	25	11,00	10,75	Ap	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Donke rbruin	Vochti g	/	Hume us, bakste enspik kels
	2	25	70	10,75	10,30	Ap2	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Grijsbr uin	Vochti g	/	Matig hume us, bakste enspik kels, vlekke n MB
	3	70	120	10,30	9,80	Cg	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Groen geelbe ige	Vochti g tot nat	Matige tot lichte roest	Glauc oniet
BP3	1	0	25	11,06	10,81	Ap	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Donke rbruin	Vochti g	/	Hume us, bakste enspik kels
	2	25	60	10,81	10,46	Ap2	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Grijsbr uin	Vochti g	/	Matig hume us, bakste enspik kels, vlekke n MB
	3	60	100	10,46	10,06	Cg	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Groen geelbe ige	Vochti g tot nat	Sterke roest	Glauc oniet
BP4	1	0	25	10,92	10,67	Ap	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Donke rbruin	Vochti g	/	Hume us, bakste enspik kels
	2	25	70	10,67	10,22	Ap2	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Grijsbr uin	Vochti g	/	Matig hume us, bakste enspik kels, vlekke n MB
	3	70	100	10,22	9,92	Cg	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Groen geelbe ige	Vochti g tot nat	Matige roest	Glauc oniet, biotur batie
BP5	1	0	30	11,21	10,91	Ap	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Donke rbruin	Vochti g	/	Hume us, bakste enspik kels
	2	30	55	10,91	10,66	Ap2	Z	zand	Z4	matig fijn zand	Grijsbr uin	Vochti g	/	Matig hume us, bakste enspik kels
	3	55	100	10,66	10,21	Cg	Z	zand	Z4	matig fijn	Groen geelbe	Vochti g tot	Lichte roest	Glauc oniet

										zand	ige	nat		
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	------	-----	-----	--	--

5.9.2 Visualisatie van de boorprofielen

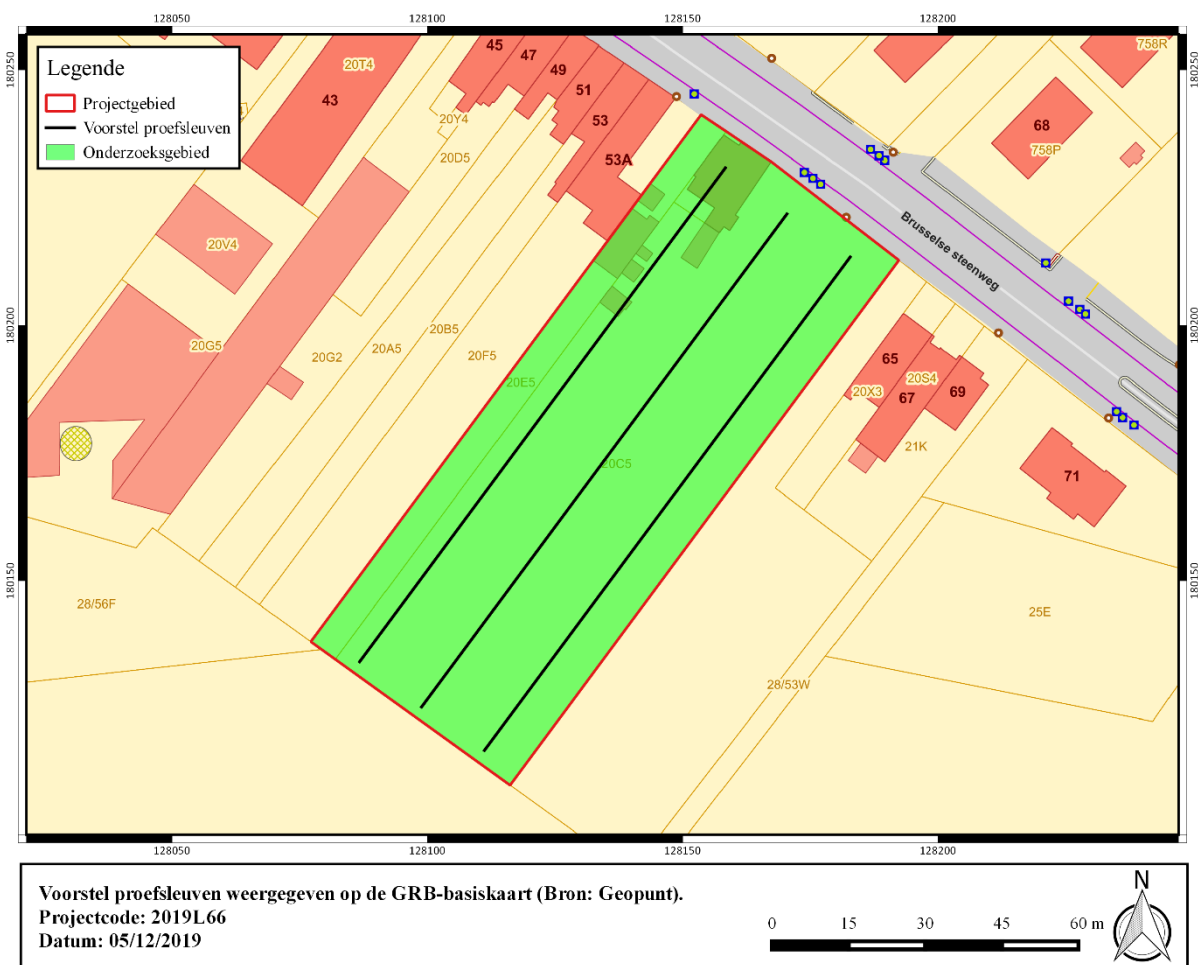

6 Werkwijze en strategie

6.1 Motivering onderzoeksstrategie

Op basis van het bureauonderzoek werd in het programma van maatregelen van de archeologienota een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven opgelegd, in een uitgesteld traject.

De onderzoeken dienen uitgevoerd te worden volgens de bepalingen in de Code van Goede Praktijk en de voorwaarden opgenomen in het programma van maatregelen horende bij de archeologienota. De erkende archeoloog kan enkel mits gefundeerde motivatie afwijken van sommige van deze bepalingen en voorwaarden. Het sleuvenplan in het programma van maatregelen voorzag 3 proefsleuven.

Figuur 20 Proefsleuvenplan uit het programma van maatregelen van de bureaustudie (overgenomen uit bureaustudie 2019L66).

Op het terrein werd deels afgeweken van het opgestelde sleuvenplan. Er werden vier proefsleuven aangelegd, in plaats van drie. Dit om een volledige dekking van het terrein te garanderen en om ruimte te bieden voor het behoud van de aangelegde werfweg, centraal op het projectgebied. Verder werden de sleuven drastisch ingekort, omdat een groot deel van het projectgebied bestond uit te behouden groenzone, waar bodemingrepen niet toegestaan waren.

De totale oppervlakte van het projectgebied besloeg 6178m². Hiervan was een substantieel deel echter bestemd als groenzone, waarbij geen bodemingrepen voorzien zijn en het

aanleggen van proefsleuven niet toegestaan was. Deze ontoegankelijke zone besloeg ca. 4000m², waardoor het totale sleufbare oppervlak 2000m² bedroeg. De sleuven besloegen een oppervlakte van in totaal 256m², wat gelijk is aan 12.8% van het onderzoeksgebied.

De aangelegde proefsleuven waren voldoende groot om een adequate inschatting te maken van het potentieel en kenniswinst van het aanwezige archeologische erfgoed ter hoogte van het plangebied.

Figuur 21 Proefsleuvenplan weergegeven op de GRB-basiskaart

Figuur 22 Proefsleuvenplan weergegeven op de meest recente, middenschale orthofoto, winteropnames

Figuur 23 Zicht op de werfweg, centraal in het projectgebied

6.2 Organisatie van het onderzoek

Het proefsleuvenonderzoek werd uitgevoerd op dinsdag 15 februari 2022 onder zonnige omstandigheden. Erkend archeoloog Bart Bot trad op als veldwerkleider en Elenora Vanbrabant als assistent-archeoloog. De metingen op het terrein gebeurden door Elenora Vanbrabant met een GPS. De opmetingen van de sleuven, profielen en hoogtes werden nadien verwerkt tot bruikbaar kaartmateriaal door assistent-archeoloog Elenora Vanbrabant.

6.3 Advies specialisten en wetenschappelijke advisering

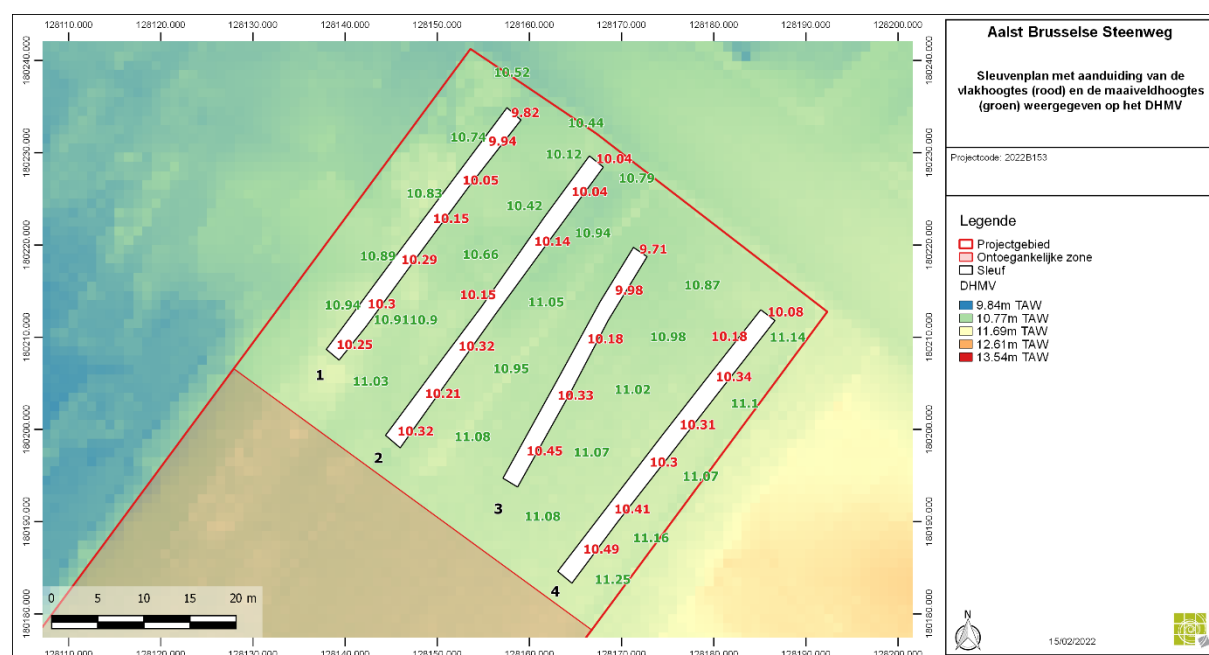
/

6.4 Selectie bronnen

De bekrachtigde archeologienota van deze site werd als voornaamste bron aangewend.

7 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

7.1 Overzicht van de proefsleuven

Figuur 24 Sleuvenplan met aanduiding van de vlak- (rood) en maaiveldhoogtes (groen), weergegeven op het DHMV

Figuur 25 Overzichtsfoto proefsleuf 1, vlak 1

Figuur 26 Overzichtsfoto proefsleuf 2, vlak 1

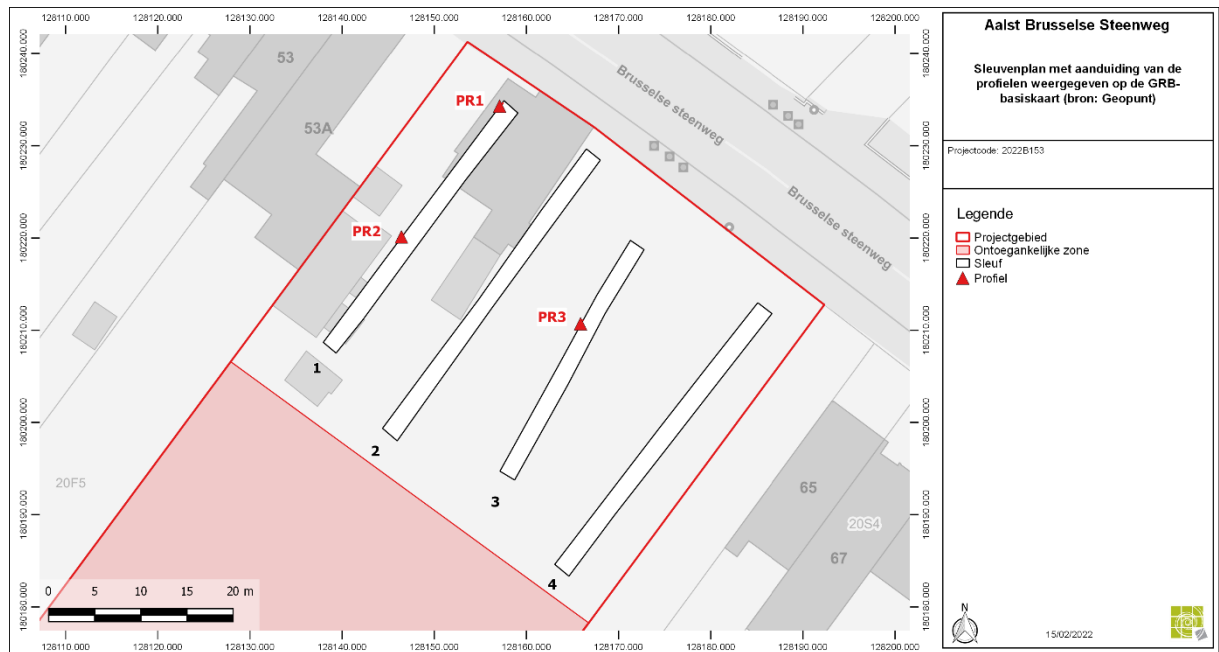
Figuur 27 Overzichtsfoto proefsleuf 3, vlak 1

Figuur 28 Overzichtsfoto proefsleuf 4, vlak 1

7.2 Aardkundige opbouw/stratigrafie

Om de stratigrafische opbouw van het plangebied te achterhalen werd in totaal drie profielen geregistreerd

Figuur 29 Sleuvenplan met aanduiding van de profielen, weergegeven op de GRB-basiskaart

7.2.1 Sleuf 1

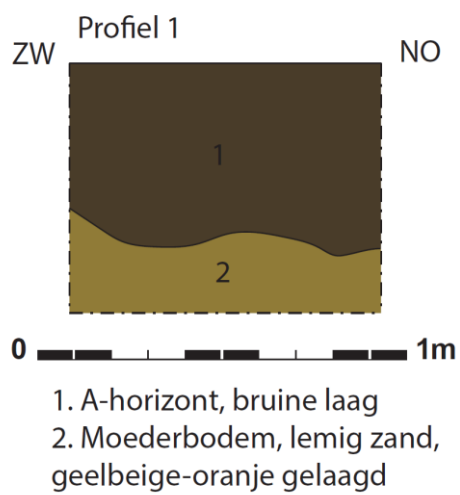
In deze sleuf werden twee profielen geregistreerd. Profiel 1 lag aan de noordwestelijke zijde van de sleuf (zuidwest-noordoost oriëntatie). Het profiel werd aangelegd tot op een diepte van -0.7m of ca. +9.8m TAW. Het bovenste pakket bestond uit een A-horizont met een dikte van ongeveer 45cm. De laag had een donkerbruine kleur en bevatte naast veel wortels ook een substantiële hoeveelheid puin. De laag was zandig. Onder deze laag bevond zich de moederbodem die bestond uit beige-oranje zand. De overgang/contact met de C-horizont was scherp en abrupt. Mogelijks werd al een heel deel van terrein in het verleden afgetopt.

Profiel 2 werd aangelegd centraal in de sleuf aan de westelijke zijde (zuidwest-noordoost oriëntatie). Het profiel werd aangelegd tot op een diepte van -0.95m of ca. +10.2m TAW. Het bovenste pakket bestond uit een A-horizont met een dikte van ongeveer 40cm. Gelijkaardig aan profiel 1 ging het ook hier om een bruine, zandige laag met wortelresten en puin. Onder dit pakket bevond zich een overgangspakket van ongeveer 35cm dik. Het ging hierbij om een bruinrijze, zandige laag. Hieronder bevond zich de moederbodem, bestaand uit beige-oranje zand. Ook hier werd opnieuw een sterk afgetopte bodemopbouw vastgesteld.

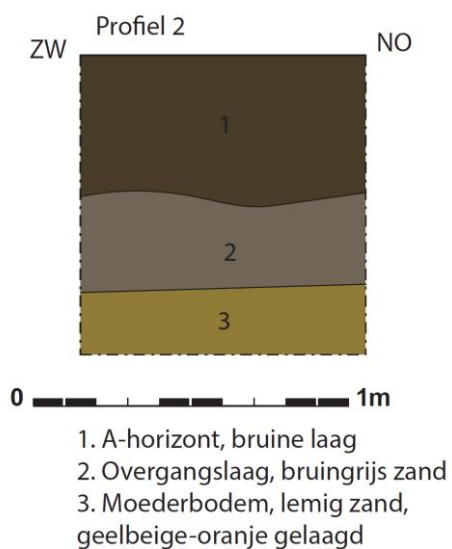
Figuur 30 Profiel 1

Figuur 31 Gedigitaliseerde tekening profiel 1

Figuur 32 Profiel 2

Figuur 33 Gedigitaliseerde tekening profiel 2

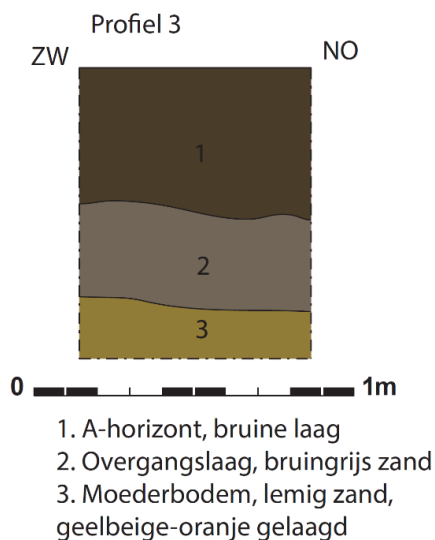
7.2.2 Sleuf 3

Profiel 3 bevond zich centraal in sleuf 3, aan de westelijke zijde (zuidwest-noordoost oriëntatie). De opbouw van dit profiel is uitermate gelijkaardig aan profiel 2. Het profiel werd aangelegd tot een diepte van 1m of ca. +10.2m TAW. Het bovenste pakket werd gevormd

door een A-horizont met een dikte van ongeveer 50cm. Opnieuw ging het hier om een bruine, zandige laag met wortels en puin. Daaronder bevond zich ook hier een overgangspakket met een dikte van ongeveer 30cm dat bestond uit een bruingrijze, zandige laag. Hieronder bevond zich ook hier de beige-oranje zandige moederbodem.

Figuur 34 Profiel 3.

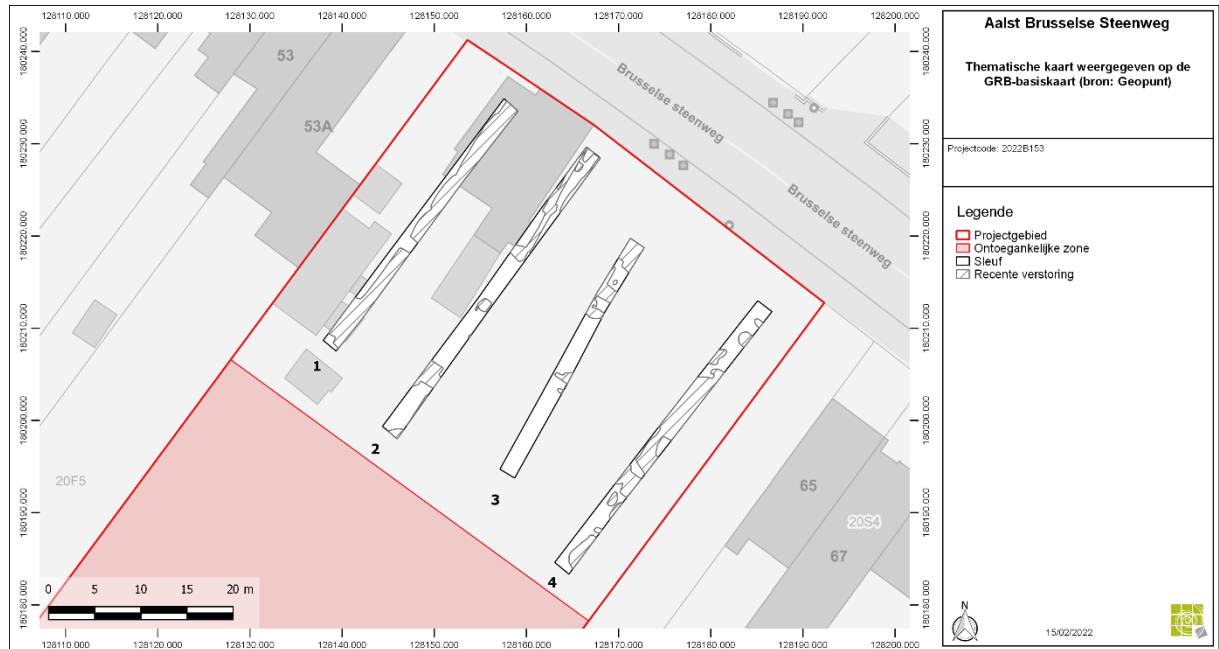

Figuur 35 Gedigitaliseerde tekening profiel 3

De profielen zoals deze in het proefsleuvenonderzoek werden geregistreerd, komen dus volledig overeen met de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek. In alle profielen werd een vrij verstoorde bodemopbouw opgemerkt. Het is heel waarschijnlijk dat een deel van de bodem in een verleden (ernstig) werd afgetopt.

7.3 Assesment sporen

In dit deel zullen de sporen besproken worden. In alle proefsleuven werden slechts recente verstoringen aangetroffen die vermoedelijk verbonden kunnen worden met eerdere bebouwing van het projectgebied.

Figuur 36 Thematische kaart weergegeven op de GRB-basiskaart

Figuur 37 Thematische kaart weergegeven op de meest recente, middenschalige orthofoto

7.4 Assesment vondsten

Tijdens het onderzoek werden geen vondsten aangetroffen.

7.5 Assesment stalen

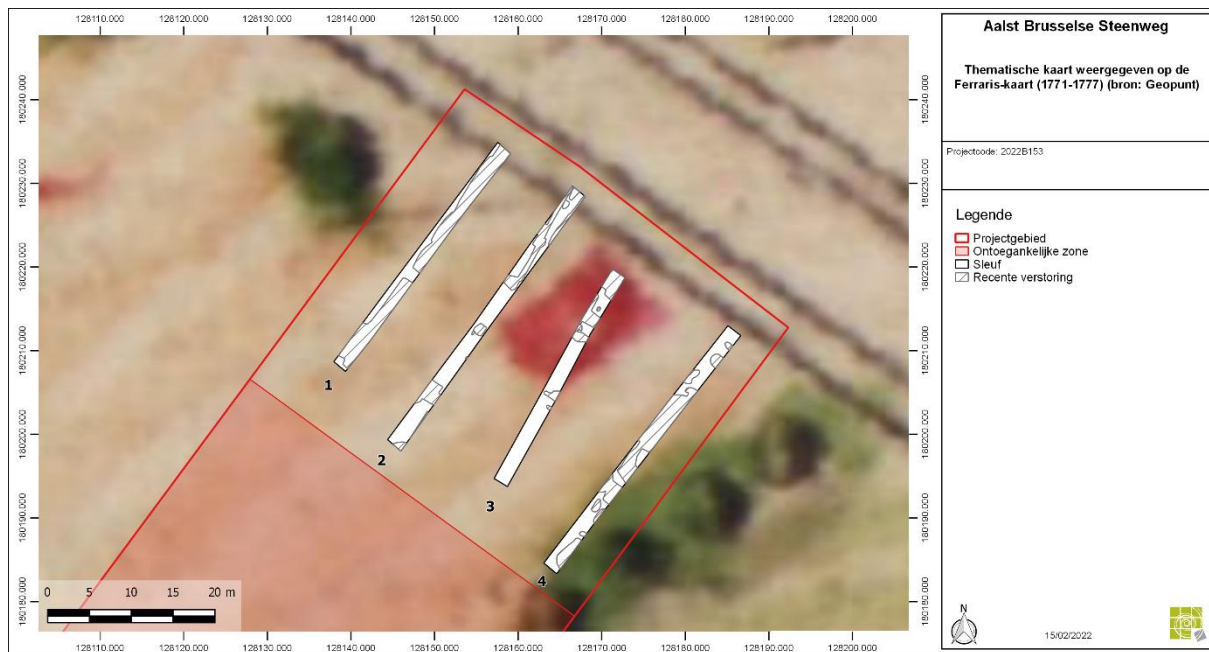
Tijdens het vooronderzoek met ingreep in de bodem werden geen stalen genomen.

7.6 Assesment conservatie

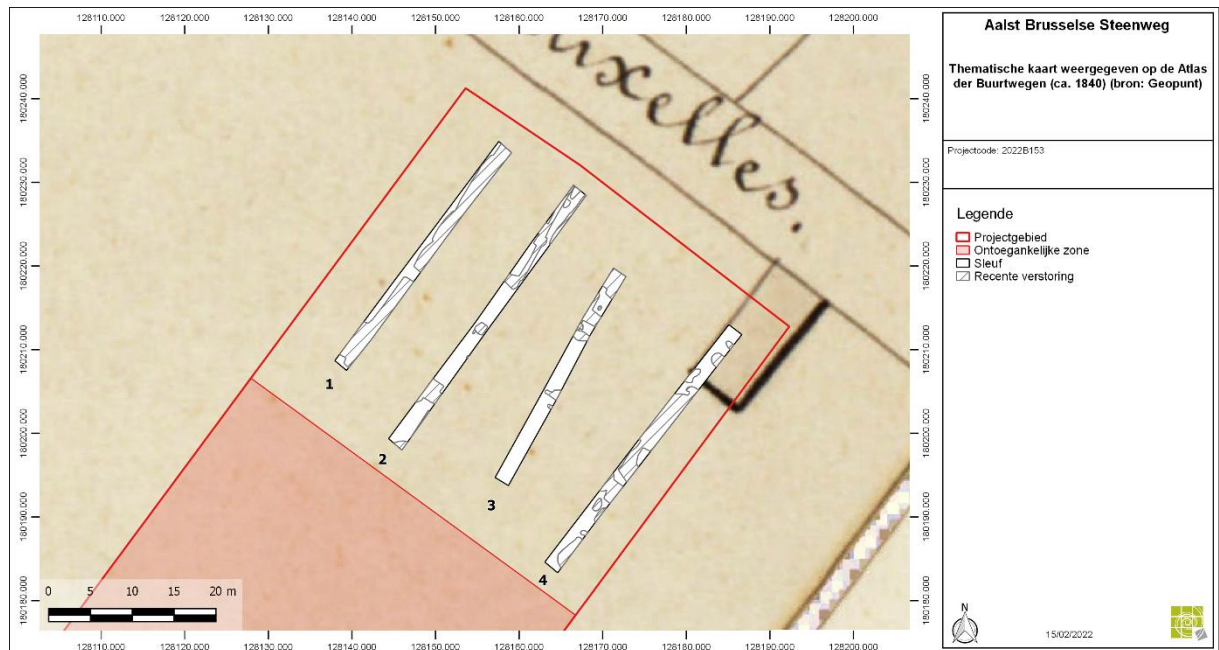
Geen van de artefacten komt in aanmerking voor conservatie.

7.7 Datering en interpretatie

De moederbodem werd in alle sleuven aangetroffen en bevond zich op een diepte variërend van ca. +10m TAW in het noordoostelijke deel van het plangebied tot ca. +10.5m TAW in het zuidwestelijke deel van het plangebied. De moederbodem was zandig en had een beige-oranje kleur. In de moederbodem werden geen sporen aangetroffen, enkel recente verstoringen die vermoedelijk samenhangen met eerdere bebouwing van het plangebied. Daaruit kan geconcludeerd worden dat er ofwel nooit archeologische sporen aanwezig geweest zijn binnen het plangebied of dat deze ooit volledig afgegraven zijn, waardoor ze verloren gegaan zijn.

Figuur 38 Thematische kaart weergegeven op de Ferraris-kaart

Figuur 39 Thematische kaart weergegeven op de Atlas der Buurtwegen

Figuur 40 Thematische kaart weergegeven op de Popp-kaart

7.8 Beantwoording van de onderzoeksvragen

-wat zijn de waargenomen bodemhorizonten, beschrijving + duiding? Hoe verhouden de waarnemingen in de profielputten zich ten opzichte van deze van het landschappelijk bodemonderzoek?

Er werd geen archeologisch niveau waargenomen. De moederbodem bevond zich op een diepte variërend tussen ca. +10m TAW en +10.5m TAW.

-in hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Is er sprake van lokale verstoring?

De bodemopbouw wordt gekenmerkt door sterke recente verstoringen.

-zijn er (nog) bodemsporen aanwezig? In welke mate zijn ze natuurlijk of antropogeen? Beschrijf.

Er zijn geen bodemsporen aangetroffen, met uitzondering van recente verstoringen.

-op welke diepte bevindt het archeologisch leesbare niveau? Is er sprake van meerdere sporenniveaus?

Er zijn geen bodemsporen aangetroffen, met uitzondering van recente verstoringen.

-wat is de bewaringstoestand van de sporen?

Er zijn geen bodemsporen aangetroffen, met uitzondering van recente verstoringen.

-kunnen de bodemkundige vaststellingen gerelateerd worden aan de eventuele afwezigheid van antropogene sporen?

n.v.t

-wat is de relatie tussen de bodem, het landschap en de archeologische waarnemingen?

Er zijn geen duidelijk waarneembare oudere niveaus waargenomen in het bodemonderzoek, wat ook door de archeologische waarnemingen werd bevestigd.

-maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren, is er een ruimtelijk verband?

n.v.t.

-kan op basis van het gerecupereerde materiaal een uitspraak gedaan worden over datering of fasering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?

Al het aanwezige materiaal (hoofdzakelijk bouwpuin) was subrecent.

-kan op basis van de waargenomen archeologische fenomenen een uitspraak gedaan worden over de aard en omvang van de menselijke aanwezigheid?

Door de verstoorde aard van het terrein, kunnen geen verdere uitspraken gedaan worden over eventueel oudere menselijke aanwezigheid voorafgaand aan de late 20ste eeuw.

-zijn er indicaties die wijzen op de inrichting van een erf of nederzetting?

Nee

-zijn er indicaties voor de inrichting van een funeraire ruimte? wat is de omvang? hoeveel niveaus? geschatte aantal individuen?

Nee

-hoe verhouden de waarnemingen zich tot de cartografische gegevens en de gekende vindplaatsen in de ruime omgeving?

In tegenstelling tot de rijke archeologische en cartografische indicaties in de omgeving, werden geen gelijkaardige vaststellingen gedaan voor het plangebied in kwestie.

-wat betekenen de gegevens mogelijk voor een aanvulling van kennisleemtes van de lokale en regionale ontwikkeling en geschiedenis?

Er is geen potentieel tot kenniswinst door de verstoorde aard van het terrein.

-voor waardevolle vindplaats(en) die bedreigd worden door de geplande werkzaamheden: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (m.a.w. is behoud in situ mogelijk)?

n.v.t.

-voor bedreigde waardevolle vindplaatsen die niet in-situ bewaard kunnen blijven:

n.v.t.

8 Samenvatting

Deze ‘nota verslag van het proefsleuvenonderzoek’ wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande vergunningsaanvraag. De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 6178 m²; de geplande werken hebben betrekking op een oppervlakte van ca. 2000 m². Vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan deels in een zone bestemd als woongebied, deels in een zone bestemd als parkgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt.

In totaal werden vier proefsleuven aangelegd binnen de zone van de geplande werken. Het proefsleuvenonderzoek heeft voldoende informatie opgeleverd om gefundeerde uitspraken te doen omtrent de te nemen maatregelen naar aanleiding van de geplande bouwwerken. Er werden geen bewaarde archeologische resten aangetroffen binnen het plangebied. Het volledige plangebied werd gekenmerkt door recente verstoringen in de moederbodem.

Na afweging van de geplande werken en de afwezigheid van archeologische resten wordt geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd binnen het plangebied.

9 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: *Domein Kasteel van Overhamme* [online], <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/165> (geraadpleegd op 6 december 2019)

AGIV

CALLEBAUT D. 1981, Het Oud Kasteel te Petegem I. De Karolingische curtis en haar ontwikkeling tot de XIIde eeuw, *Archaeologia Belgica* 237, Brussel.

DE GROOTE K & MOENS J., 1995. De oudste stadsversterking van Aalst (prov. Oost-Vlaanderen), in: *Archeologie in Vlaanderen*, jg. IV-1994, 138-141.

DE GROOTE K., 2000. Van prestedelijke nederzetting tot omwalde stad. *Archeologie van de Aalsterse stadsontwikkeling*, in *Het Land van Aalst*, jg. LII-2, 234-252.

DE GROOTE K., AMEELS V., MOENS J. & DEBONNE V., 2010. Archeologisch onderzoek te Aalst-Sint-Jozefscollege (prov. Oost-Vlaanderen) 2009-2010 (Intern Rapport VIOE), Brussel.

DE GROOTE K., 2013. De stadswording van Aalst. Of hoe een Merovingische nederzetting uitgroeide tot een laatmiddeleeuwse stad, in *Monumenten, Landschappen en archeologie*, jg. 32, nr. 1, 4-32.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

SERGANT J., 2004 Steentijdvondsten in de regio Aalst (Oost-Vlaanderen en Brabant, België). *Inventaris en geografische analyse (Archeologische Inventaris Vlaanderen Buitengewone Reeks 8)*. Gent.

VAN RANST E. & SYS C., 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

10 Bijlagen

10.1 Plannenlijst

Algemeen grondplan, allesporenplan

Profielenplan: schaal 1/20

10.2 Sporenlijst

2022B153

SPORENLIJST

AABR-22 Aalst Brusselse Steenweg

PUTNR	VLAKNR	SPOORNR	AARDSPOOR	VULLINGNR	TINT	HOOFDKLEUR	TEXTUUR	GEVLEKT	Z
1	1	999	REC	1	MIDDEN	BR	LZ1	HETEROGEEN	10,15
2	1	999	REC	1	MIDDEN	BR	LZ1	HETEROGEEN	10,35
3	1	999	REC	1	MIDDEN	BR	LZ1	HETEROGEEN	10,04
4	1	999	REC	1	MIDDEN	BR	LZ1	HETEROGEEN	10,27

10.3 Fotolijst

2022B153

FOTOLIJST

AABR-22 Aalst Brusselse Steenweg

BESTAND	SOORT	PUT	VLAK	PROFIELNUMMER	OPMERKING
AABR-22_P4_V1_637805163206316410.jpeg	OV	4	1		
AABR-22_P4_V1_637805163193289541.jpeg	OV	4	1		
AABR-22_P3_V1_637805154545354971.jpeg	OV	3	1		
AABR-22_P3_V1_637805154532481211.jpeg	OV	3	1		
AABR-22_P3_PR3_637805153519335475.jpeg	PR	3		3	
AABR-22_P3_PR3_637805153506942697.jpeg	PR	3		3	
AABR-22_P3_PR3_637805153493456085.jpeg	PR	3		3	
AABR-22_P2_V1_637805137532969201.jpeg	OV	2	1		
AABR-22_P2_V1_637805137519832946.jpeg	OV	2	1		
AABR-22_P2_V1_637805136733141306.jpeg	OV	2	1		
AABR-22_P2_V1_637805136709114311.jpeg	OV	2	1		
AABR-22_P1_V1_637805130948521901.jpeg	OV	1	1		
AABR-22_P1_V1_637805130935341469.jpeg	OV	1	1		
AABR-22_P1_V1_637805130922694492.jpeg	OV	1	1		
AABR-22_P1_V1_637805130910289903.jpeg	OV	1	1		
AABR-22_P1_PR2_637805126151137467.jpeg	PR	1		2	
AABR-22_P1_PR2_637805126137629634.jpeg	PR	1		2	
AABR-22_P1_PR2_637805126123435038.jpeg	PR	1		2	
AABR-22_P1_PR1_637805122397239197.jpeg	PR	1		1	
AABR-22_P1_PR1_637805122384218372.jpeg	PR	1		1	
AABR-22_P1_PR1_637805122371515177.jpeg	PR	1		1	
AABR-22_Sfeer_VOORAF_637805116269257546.jpeg	SF				VOORAF
AABR-22_Sfeer_VOORAF_637805116255865729.jpeg	SF				VOORAF
AABR-22_Sfeer_VOORAF_637805116243452716.jpeg	SF				VOORAF
AABR-22_Sfeer_VOORAF_637805116230229116.jpeg	SF				VOORAF

